

PEDAGOGIA

Uxue ITOIZ LLEIDA

HEZKIDETZA ETA SEXISMOA HEZKUNTZAN/ *COEDUCACION Y SEXISMO EN LA EDUCACION*

TFG/*GBL* 2013

Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea

Lehen Hezkuntzako Irakasleen
Gradua Grado en Maestro de Educación
primaria

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua
Grado en Maestro en Educación Primaria

Gradu Bukaerako Lana
Trabajo Fin de Grado

HEZKIDETZA ETA SEXISMOA HEZKUNTZAN
COEDUCACIÓN Y SEXISMO EN LA EDUCACIÓN

Uxue ITOIZ LLEIDA

GIZA ETA GIZARTE ZIENTZIEN FAKULTATEA
FACULTAD DE CIENCIAS HUMANAS Y SOCIALES

NAFARROAKO UNIBERTSITATE PUBLIKOA
UNIVERSIDAD PÚBLICA DE NAVARRA

Ikaslea / Estudiante

Uxue ITOIZ LLEIDA

Izenburua / Título

Hezkidetza eta sexismoa hezkuntzan/ Coeducación y sexismo en la educación

Gradu / Grado

Lehen Hezkuntzako Irakasleen Gradua/ Grado en Maestro en Educación Infantil

Ikastegia / Centro

Giza eta Gizarte Zientzien Fakultatea/ Facultad de Ciencias Humanas y Sociales
Nafarroako Unibertsitate Publikoa / Universidad Pública de Navarra

Zuzendaria / Director-a

María Victoria INSAUSTI NUIN

Saila / Departamento

Pedagoogia mintegia/ Departamento de Pedagogía

Ikasturte akademikoa / Curso académico

2012/2013

Seihilekoa / Semestre

Udaberria/ Primavera

2007ko urriaren 29ko 1393/2007 Errege Dekretua, 2010eko 861/2010 Errege Dekretuak aldatuak, Gradu ikasketa ofizialei buruzko bere III. kapituluan hau ezartzen du: “ikasketa horien bukaeran, ikasleek Gradu Amaierako Lan bat egin eta defendatu behar dute [...] Gradu Amaierako Lanak 6 eta 30 kreditu artean edukiko ditu, ikasketa planaren amaieran egin behar da, eta tituluarekin lotutako gaitasunak eskuratu eta ebaluatu behar ditu”.

Nafarroako Unibertsitate Publikoaren Haur Hezkuntzako Irakaslearen Graduak, ANECAk egiaztatutako tituluaren txostenaren arabera, 12 ECTSko edukia dauka. Abenduaren 27ko ECI/3857/2007 Aginduak, Haur Hezkuntzako irakasle lanetan aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizialak egiaztatzeko baldintzak ezartzen dituenak arautzen du titulu hau; era subsidiarioan, Unibertsitatearen Gobernu Kontseiluak, 2013ko martxoaren 12ko bileran onetsitako Gradu Amaierako Lanen arautegia aplikatzen da.

ECI/3857/2007 Aginduaren arabera, Haur Hezkuntzako Irakaslearen ikasketa-plan guztiak hiru modulutan egituratzen dira: lehena, oinarrizko prestakuntzaz arduratzen da, eduki sozio-psiko-pedagogikoak garatzeko; bigarrena, didaktikoa eta diziplinakoa da, eta diziplinen didaktika biltzen du; azkenik, Practicum daukagu, zeinean graduako ikasleek eskola praktikan lortu behar dituzten gaitasunak deskribatzen baitira. Azken modulu honetan dago Gradu Amaierako Lana, irakaskuntza guztien bidez lortutako gaitasun guztiak islatu behar dituen. Azkenik, ECI/3857/2007 Aginduak ez duenez zehazten gradua lortzeko beharrezkoak diren 240 ECTSak nola banatu behar diren, unibertsitateek ahalmena daukate kreditu kopuru bat zehazteko, aukerako irakasgaiak ezarri, gehienetan.

Beraz, ECI/3857/2007 Agindua betez, beharrezkoa da ikasleak, Gradu Amaierako Lanean, erakus dezan gaitasunak dituela hiru moduluetan, hots, oinarrizko prestakuntzan, didaktikan eta diziplinan, eta Practicumean, horiek eskatzen baitira Haur Hezkuntzako Irakasle aritzeko gaitzen duten unibertsitateko titulu ofizial guztietan.

Lan honetan, oinarrizko prestakuntzako modulua/ak erakutsi digute, gizartean agente nagusia dela hezkuntza. Hori horrela izanik, kontzientzia hartzen lagundu digu, gizartean sor daitezkeen arazo edota gatazketan esku hartu behar dugula, eta horiei

aurre egin behar diegula. Beti, ikaskuntza eta elkarbizitza klima egokian sustatuz. Didaktika eta diziplinako modulua/ak, esparru edota gai ezberdinak ikuspuntu pedagogiko batekin ikusten erakutsi digu. Kasu honetan, gizarte arazoan murgildu eta horri aurre egiteko proposamenak kudeatu behar direla. Bestalde, gaztelaniako ikasgaian hizkuntza sexistaren inguruan zerbait ikusteak lagungarri egin izan du. Egia da didaktika eta diziplinek erakusten dutela, eskolan jorratu beharreko gai edota proiektu guztiak egituratua izan behar dutela; helburu, eduki, metodologia eta ebaluazioarekin. Baina horrek ez du esan nahi, edozein gauza irakasteko dena egituratua izan behar dugunik. Azken finean ez dugu ahaztu behar, ikasketa esparru batez hitz egiten ari garela.

Halaber, Practicum moduluek; eskolak eta bereziki lehen hezkuntzako etapak hezkuntzan duen lekua eta zeregina ezagutzeko bidea ireki digu; orain arte, lehen hezkuntzako etapen bizikidetzari dagozkion sexu- berdintasunaren eta generoaren inguruko planak martxan jartze ikusi dut, legeak horrerara aginduta, bai eta gaiari dagokion jarduerarik landu ere. Praktika aldi ezberdinetan ikusi ahal izan dudanez, lehen hezkuntzako ikasleek sexu ezberdintasunaren seinale eta rol banaketen adierazleak erakutsi izaten dituzte. Haurrek, lehen urteetan asko ikasten dute imitazioaz eta hortaz, rol banaketa horiek, etxean edota kalean jasotzen dituztenak, joko sinbolikoaren bidez erakusten dituzte ondoren. Horrek, alderdi honetan zenbaitetan hutsunerik gertatzen dela erakusten digu, eskolan landu beharreko hutsunea.

Beste alde batetik, ECI/3854/2007 Aginduak ezartzen du, Gradua amaitzerako, ikasleek gaztelaniazko C1 maila eskuratuta behar dutela. Horregatik, hizkuntza gaitasun hau erakusteko, hizkuntza honetan idatziko dira “Materiales” eta “Metodos” atalak, baita hurrengo atalean aipatzen den laburpen derrigorrezkoa ere.

Laburpena

Gaur egun oraindik, sexismoak bizirik dihardu gure gizartean. Azken hamarkadetan sexismoa gutxitu izan bada ere, lan asko dago egiteko eta beraz, berdintasunerako bidea jarraitu behar dugu. Sexu aniztasuna nahiz sexuen arteko berdintasuna, une jakin batzuetan lantzen den zerbait da eskoletan, oro har, ikasleak nerabezaroan daudenean. Baina, zer zentzu du gai hau nerabezaroan lantzeak, ordura arte jasotako hezkuntza, genero rol jakin batzuen testuinguruan izan bada? Kontzienteki batzuetan eta inkontzienteki besteetan, genero ezberdintasunak bultzatzen dituen baloreak transmititzen dira eskoletan eta eskola komunitateak. Hortaz, ikastetxe bateko errealitatea behatuko dugu genero ikuspegitik; bertan ematen diren genero ezberdintasunak eta rol banaketak aztertuz. Hurrengo orrialdeetan zehar hezkidetzak, hezkuntzan hartu behar duen esparruaren garrantzia azpimarratuko da eta horri aurre egiteko proposamen bat garatuko da. Lehengo ikerketa bat dela medio eta gero Tutoretza plana bezalako ekintza oinarri hartuta gai hau lantzeko. Bertan lan egiteko metodologia eta printzipio batzuk proposatuko dira. Orain arte jasandako inposiziozko balio oro alde batera utzita, gizarte ongizatea guztientzako bermatuko duen esparru bat sortu nahi delarik.

Hitz gakoak: sexismoa; hezkidetzak; eskola; superbisioa; tutoritza.

Resumen

Aunque el nivel de sexismo haya sido menor durante la última década, sigue siendo un aspecto que esta latente en nuestra sociedad. Por ello hay que trabajar todavía mucho para obtener verdaderamente la igualdad. La diversidad sexual y la igualdad entre los sexos se trabaja puntualmente tanto en la infancia como en la adolescencia en por la comunidad educativa. Pero, ¿qué sentido tiene tratar estos temas en profundidad solo en esta última etapa, si el contexto social vivido hasta entonces, ha sido bajo determinados roles diferenciadores de sexo? La distinción entre géneros son valores que se transmiten también en la escuela, tanto consciente como inconscientemente. Por lo tanto, vamos a intentar observar desde la perspectiva del género la realidad que se vive en una escuela, haciendo un análisis de las diferencias entre géneros y la distribución de los roles que se puedan llegar a dar. Por ello, se hará hincapié al lugar

que debe ocupar la coeducación dentro de la educación, tratando de elaborar una propuesta para hacerla frente ya desde la educación primaria. Mediante la tutoría, que puede ayudar a desempeñar este trabajo, se propondrán metodologías y principios para ello.

Palabras clave: sexismo; coeducación; escuela; supervisión; tutoría.

Abstract

Although sexism has lessened in the last decade, it still remains in our society. Nowadays people superficially learn about sexual diversity and gender equality which is actually not applied in real life. The problem behind this is that schools start to teach gender equality from adolescence, which is not effective enough to alert the students of the importance of gender role. In this sense, the education for gender equality should begin in kindergarten. To accomplish this goal, it is necessary to figure out the gender issue occurring in primary school. By analyzing the gender differences and the distribution of the roles that teachers and families have, we can know the student's perception about distorted gender roles. After analyzing this discrimination, it is possible to insist that the early coeducation is indispensable to develop gender equality. To make my argument stronger, I will mention different methodologies and beginnings, in to a Mentoring scheme. Techniques that can help us achieve the desired results.

Keywords: Sexism; coeducation; school; supervision; mentoring.

Aurkibidea

Sarrera	
1. Aurrekariak, galderak eta helburuak	2
1.1. Aurrekariak	2
1.2. Galderak	6
1.3. Helburuak: Nola egin dezakegu hori ikaslegan?	7
2. Esparru teorikoa	9
2.1. Nola landu beharko litzateke sexu aniztasuna eskolan?	9
2.2. Aniztasuna: gizarteko eta eskolako errealitatea	11
2.3. Aniztasunaren trataera curriculumean	13
2.4. Aniztasunari erantzuteko printzipioak	14
2.5. Hezkidetzatza vs sexismoa	15
2.6. Ikasleak afektibitate eta sexu aniztasunean hezten	21
3. Investigación: materiales y metodos	27
3.1. Parte teórica: Línea de Investigación Empirista-Positivista y Cuantitativa	27
3.2 Parte práctica: Fases de la investigación.	33
3.2.1 Fase I : Planteamiento	33
3.2.2 Fase II. Diseño y planificación de la investigación	33
3.2.3 Fase III: Galdetegiak	35
4. Hipotesia egiaztatu eta proposamenak	41
4.1. Hipotesia egiaztatzen	41
4.2. Proposamena: Tutoretza plana	42
Conclusiones y cuestiones abiertas	
Erreferentziak	
Bibliografia	
I. Eranskina- Ikasleen inkesta	
II. Eranskina- Irakasleei inkesta	
III. Eranskina: Irakasle-ikasleen inkesten emaitza batzuk	
IV. Eranskina- Programazioaren behaketa horria	
V. Eranskina- Ikasleen ebaluaketa horria	

SARRERA

Azken lau urte hauetan zehar, unibertsitatean jorratutako zenbait irakasgaietan berdintasuna mahai gainean egon da. Bereziki Haur literatura irakasgaietan, non haurrekin irakurtzen diren ipuinak duten edukien garrantzia, asko azpimarratu zen. Hausnarketa sakonak egin genituen horren inguruan eta gaur egun landu beharreko gaien artean berdintasuna zegoela ikusi geneun.

Betidanik ikusi izan ditut Disney pelikulak eta haren ipuinak irakurri ere, eta unibertsitateko hausnarketen ondorioz bestelako begi batzuekin ikusten ditut orain nire txitako ipuinak, non berdintasunaren arrasto heza nabaria da.

Elorri eskolan praktikak egiteko suerte izan dut, denak ikastetxe bereberean lau urte hauetan. Egoera honek eta nire irakasle esperientzia, naiz eta batxilergoko irakaslea izan, edukiak nola landu behar direnez gain, sakonagoko irakasleen lana behatzeko aukera eskeini dit. Ala nola, irakurketa gaia landu behar izan nuenean, Praktikum IV-an, Isabel Solé-ren teknika aplikatzen zutela ikusteaz gain, ipuinak eskaitzen zituzten baloreak ikusteko aukera izan nuen. Nire tutorea izan zen Ines, Elorriko irakaslea, eta irakurketa testuak aukeratzen dituenenean baita liburuak ere gaur egungo gaiak jorratzen dituzten, haien artean berdintasuna.

Aurreko esperientzia guztiak batuta eta gaur egun oraindik ere berdintasunaren arloan lan asko egiteko dagoela ikusirik, gu irakasleok lan egin behar dugun lehengoa izanda, hezkidetza gure eskoletan zein toki duen jakitearren praktikumeko tutorea gai hau eskaini zidanean baietza bat batekoa izan zen.

Proiektua eskola bateko hezkidetza zein den aztertzea izango da, gero errealitate honek dituen beharra hasetzeko. Horretarako eskolako egoera behatu eta analizatuko da beti ere hezkidetza oinarri hartuta.

Nire kasuan ikasleen errealitatean zentratuko naiz, hezkidetza eta berdintasunaren garapenean. Errealitate hau aztertuz beharrezkoa izan ezkerotz tutoretza plan bat prestatzea izango zen helburua errealitate horren beharra hasetzearren.

1. AURREKARIAK, HELBURUAK ETA HIPOTESIA

1.1 Aurrekariak

Emakume eta gizonak desberdinak gara, baina hori, berez, ez da arazoa, pertsona guztiak baikara desberdinak. Arazoa hasten da emakume izateagatik ezaugarri jakin batzuk izan BEHAR dituzunean, edo jokaera jakin bat eduki, eta abar.

Biologikoki XX eta XY kromosomak ditugu eta horren arabera gizon edo emakume izendapena jasotzen dugu mundura heltzen garen momentuan. Gero, arropa arrosa edo urdina jartzen digute, balleta edo futbola egin eta gorputzeko edo aurpegiko ilea kendu. Nahiz eta bi generoetan ezaugarri finkoak dauden eta 'muga' horien aurka ere lanean ari garen, bereizketa horri hurbilagotik begiratzen badiogu, konturatuko gara ezaugarri 'positiboak' gizonezkoei eman zaizkiela eta 'negatiboak' emakumeei (edo behintzat horrela ikusten dugu gaur egun). Azken hiru mendeetako pentsalarien arabera, ezaugarri maskulinoak independentzia, konpetitibitatea, arrazoa, hierarkia, kultura, eremu publikoa eta gatazka dira eta ezaugarri femeninoak dependentzia, kooperazioa, emozioa, hierarkiarik eza, natura, eremu pribatua eta elkar ulertzea.

Arazoa, lehen esan bezala, ezaugarri horien balorazioan datza, denok daukagun ikuspuntuan: ezaugarri maskulinoak dira baloratzen direnak ilustrazio garaitik globalizazioaren arora arte, eta ezaugarri femeninoak baztertzen dira, 'ahul'tzat hartzen dira, eremu pribaturako balio dutenak inon balio izatekotan. Beraz, alde batetik emakumea = negatiboa berdinketa egiten da eta bigarren mailakotzat jotzen da 'femenino' etiketa duena. Beste alde batetik, horren ondorioz gizona da lehen mailakoa, eredu eta ardatza; zentroa. Subjektuaren rola hartzen du (emakumea objektuarena hartzen du horrenbestez), eta pertsonaren sinonimo bihurtu. 'Pertsona' bat irudikatzen dugunean, semaforoan dagoen panpina kasu, gizona etortzen zaigu burura. Emakumea pertsona + emakumea izatera pasatzen da horrela, pertsona azalpenik gabe gizona baita, eta emakumea markatua da, zehatza, ez-neutroa, ez-unibertsala. Joera horren azken muturra emakumeen desagerpena da, ez aipatzea, ez kontuan hartzea eta gizonaren ereduarekin multzoa ordezkatzeko, hau da, pertsona = gizona berdinketa egitea.

Emakume eta gizonen parekidetasuna lortzeko bidean esparru eta gai guztiak jorratu behar dira, lan mundua, komunikabideak, kultura, aisia, hezkuntza... eta hizkuntza.

1.1.1 *Hizkuntza, hizkera, jendea... non dago arazoa?*

Gai honi buruz hitz egiten denean beti aipatzen da erabilera dela sexista, hor dagoela arazoa. Ondo 'erabiltzen' badugu hizkuntza, hizkera ez-sexistan badihardugu, "akabo kontua!" pentsatzen du jende askok. Seguru al zaudete? Jendartea, pertsona, neba-arrebak, legelaria eta zuzendari jaun/andrea hitzak erabiltzen baditugu lortuko al dugu parekidetasuna? Ez da posible testua soilik aldatuta eta testuinguruari erreparatu gabe diskriminazio sexuala desagertzea, baina hori egiteak laguntzen du, jakina.

Egoera edo erantzun ideala dena lantzea izango litzateke, gorago esan bezala. Esparru guztiak eta alderdi guztiak izan behar ditugu kontuan eta hor dago benetan zailtasuna. Errazena jendartea eta zuzendari jaun/andrea berbak erabiltzea da. Askoz zailagoa da denok barneratu dugun pentsamoldea auzitan jartzea eta aldatzen saiatzea.

Euskara modu ez-sexistan erabilia diskriminazio sexualaren kontrako bidean sartzen gara eta bertan pauso bat ematen dugu. Baina haruntzago egin beharko genuke, ez genuke hor gelditu beharko gure bidea, ez ginateke horrekin konforme egon beharko. Erabilerak egiten du hizkuntza eta hizkuntzatik elikatzen da erabilera, eta hizkuntza munduari begiratzeko modu bat bada, errealitatearen isla bada, mundua eta errealitatea aldatzen has gaitezke hizkuntzatik bertatik eta hortara goaz.

1.1.2 *Euskarak genero gramatikalik ez badu, zertan da sexista?*

Hizkuntzen artean desberdintasunak daude duten zama sexistari begiratzen badiogu. Alvaro Garcia Meseguerrek (hizkera sexistaren gaian espezializatutako espainiar hizkuntzalariak) dioenez, euskarak oso zama sexista txikia dauka. Erdaren artean gaztelaniaren zama sexista % 80koa da, frantsesarena % 40koa, ingelesarena % 15koa eta euskararena % 5koa. Zorionekoak gara, baina horrek ez du esan nahi arlo hori landu behar ez dugunik.

Hizkuntzan bi sexismo mota agertzen zaizkigu: sexismo linguistikoa eta sexismo soziala. Lehenengoaren barruan maila sintaktikoa eta maila lexikoa dauzkagu. Sexismo linguistikoa forma da eta soziala fondoa, beraz, aurreko paragrafoan aipatu ditugun

portzentaia eta desorekak sexismo linguistikoan agertzen zaizkigu. Horrek esan nahi du sexismo soziala berdina dela hizkuntza guztietan, fondo bera daukagu kultura desberdinetan, pentsamolde edo ikuspegi patriarkala barneratuta dago guztion garunetan, izan beltz, eder, aberats, altu, gazte, ekialdeko edo bestelakoa.

Sexismo sozialean agertzen zaizkigu emakumearen presentzia urria edo gutxietsia, emakumeen ekintzen pasibitatea eta eskusibitatea, emakumeen kontrako bortizkeria, ikuspegi dualaren morrontza (zuri/beltz, eder/zatar, aberats/pobre...) eta emakumeen ikusezintasuna, besteak beste. Hori da aldatzen zailena, gure bizitzan zehar ikasi ditugun sinbolo eta irudikapenak okertzat jo eta zerotik balio eta jarrera berriak sortu behar ditugulako, eta hori une oro egin beharreko lana da.

Sexismo linguistikoan bi maila daudela esan dugu: sintaktikoa eta lexikoa. Maila sintaktikoan daudenak aldatzeak, maila lexikoan daudenak aldatzea baino ahalegin handiagoa eskatzen du. Maila sintaktikoan estereotipoak, androzentrismoa eta jauzi semantikoa (hitzaren esanahiean salto bat dagoenean, neutroa den berba bat maskulino ulertzen dugunean) ditugulako. Maila lexikoan goian aipatu ditugunez gain (jendartea, pertsona, neba-arrebak, legelaria eta zuzendari jaun/andrea), adeitasunezko formak, izen-abizenak, irainak, esaera zaharrak eta lanbideak ditugu beste batzuen artean.

1.1.3 *Zenbat buru, hainbat aburu*

Azken horiek dira orain arte aipatutakoen artean ordezkatzeko errazena, eta hala eta guztiz ere, polemika handiak egon izan dira gai horri buruz hitz egin izan den bakoitzean, bai forma zaharren desagokitasuna dela eta bai proposamen berrien egokitasunari begira. Iritzi asko daude, eta askotan kontrajarriak.

1990eko hamarkadan eztabaida handia egon zen euskal prentsan giza eta gizaki hitzen egokitasunari buruz eta anaia berbaren erabileraren gainean. Anuntxi Arana eta Xabier Kintanaren artean eztabaida bizia egon zen Euskaldunon Egunkaria agerkariaren orrietan 1992ko urtean. Dena hasi zen Jose Martin Apalategiren liburuaren izenburua zela eta: *Pertsona eta sozietatea*.

Oso sonatua izan da, era berean, gaur arte iraun duen genero gramatikalaren erabilera eta maskulino orokortzailearen ordezeko posibleen gaineko eztabaida ("El

hombre descubrió el fuego” edo “Los alumnos deberan salir al patio”) espainiar prentsako iritzi artikuluetan.

Denok ezagutu dugu las y los formularen erabilerak duen zama. Baina nola esan daiteke hori bi generoak kontuan hartuta? @ aukera ekonomikoagoa da, baina irakurtzeko zailtasunak agertzen dira. Maskulino orokortzailea erabili beharrean femenino orokortzailea erabiltzea proposatu izan da, baina bide hori epe laburrerako baino ez da, epe luzerako erabiliz gero harri berean egingo baikenuke topo. Proposamen xelebreena les artikulua neutro berriarena izan da. Proposatu zuenak onartzen zuen, edonola ere, ez zela bideragarria atentzioa horra bideratuko zelako testuari kasurik egin gabe.

1.1.4 *Gomendioetatik planetara*

Azken hogeit urtetan, euskararen kasuan, eta hogeita hamar urte gaztelaniarenean, hizkera ez-sexista erabiltzeko gomendioak argitaratu izan dira leku askotan. Ezarpenari begira bi esparru izan dira bereziki zainduak: komunikabideak eta hezkuntza. Emaitei begira, desoreka handia dago batzuen eta besteen erabileraren artean, baina zenbait arlotan aldaketak eta aurrerapausoak egon dira.

Gomendioek akatsak eta mugak dituztela ikusi dute eta beste urrats bat eman nahi izan dute. Gomendioek batez ere azpimarratzea merezi duten bi muga dituzte: bata da ez dutela autoritate arauemailerik, beraz, ez dira aintzat hartzen, ez dira garrantzitsuak jendearentzat eta horren ondorioz oso zaila da horiek barneratzea eta sistematikoki erabiltzea. Edozein arau emateak daukan arazoa dute, bestalde, zurruntasuna eta zentsura kutsua dute, sorkuntzari ateak ixten dizkiona.

Besteari buruz dagoeneko hitz egin dugu: normalizazio linguistiko ez-sexistaren prozesua era globalean ulertzeko zailtasuna, hau da, testuaz gain testuingurua aldatzeko premia. Hori adierazi nahi genuen jendarte hitza erabiltzearekin nahikoa ez dela genionean (nahiz eta argi utzi nahi dugun oso pauso esanguratsu eta garrantzitsua dela hori).

Beraz, Jesus María García Saenz hizkuntzalariak dioen bezala, hizkuntzaren erabilera ez-sexistatik politikoki zuzena den hizkuntzara pasatu behar gara eta sexismoaren

aferarekin batera, arrazismoa, klasismoa eta homofobia bezalako tratamendu diskriminatzaileak ere deuseztu behar ditugu gure hizkuntzatik.

1.2. Galderak

- Zertan datza eskolan hezkidetza lantzea? Zer dakar horrek?
- Tokirik ba al du hezkidetza eskoletan?
- Zein da metodologirik egokiena edota adina hezkidetzan eta berdintasunean hezitzeke gure eskolako haurrak?
- Egia al da eskola porrota gizonezkoetan handiagoa dela emakumearekin alderatuta?
- Eskola komunitate osoak dituen rola banaketak, hauek dituzten funtzioetan eraginik al du? (Irakasleak, gurasoak, ikasleak...)
- Irakasleen artean ezberdintasunak al daude sexua dela eta?

1.3. Helburuak:

- Hezkidetzak eskolaletan duen tartearen zein den ezagutu.
- Legeari begira, honek aipatzen dituen betebeharrak hezkidetza eta eskolari begira.
- Ikasleak sexu-rol ezberdinak beregan dituzten edo ez aztertu eta hauek duten eragina.
- Irakasleak sexuarekiko rola ere barneratuta duten ikustea.
- Eskolan hezkidetza lantzeak zer dakarren esplizituki.
- Hezkidetza eta berdintasuna eskolan lantzeko oinarri batzuk ezarri.

Nola egin dezakegu hori guztia ikasgelan?

Aipatutako horrek guztiak pisu handia dauka heziketan: identitatearen eraketa, desberdintasunaren pertzepzioa, botere harremanak eta prestigioa kontu horien

eraginpean daudelako. Kontuan hartu beharko ditugu eskolako jardunean parte hartzen duten aldagai guztiak: ikasmateriala, ikasleak, irakaslea eta gela.

Ikasmaterialari dagokionez bi kontu: hizkuntza eskoletan (Euskara, Gaztelania, Frantsesa edo Ingelesa eskoletan) modu berezitan emateko aukera dago (Euskara eskola ematean Emakunderen gomendioak klaseratu daitezke eta arazoaren gainean gogoeta egin). Baina beste saioetan eta beste ikasgaietan ere kontuan hartzen ez badugu, gertaera anekdotikoan geratuko da, beraz, eguneroko jardunean txertatu beharrekoa da. Horregatik, ikasmaterial guztia gainbegiratu beharko dugu klaseratu aurretik, eta konprobatu hizkera, estereotipoen agerpena, irudi eta sinboloak, lanbideak, adjektiboak, harreman motak, espazioen banaketa...

Ikasleek jarrera aktiboa edukitzea, euren ikuspegi kritikoa piztea oso garrantzitsua da. Horretarako, lexikoarekin has gaitezke lanean: esaera zaharrak, kantu herrikoiak eta sexuari buruzko espresioak aztertu eta horien atzean dagoen munduari begiratzeko modua atera. Bertan agertzen diren gizon eta emakume irudiei erreparatu eta nolakoak diren esan. Batzuek eta besteek egiten dituzten lanak, okupatzen dituzten espazioak, batzuentzat eta besteentzat erabiltzen den hitz kopurua, betetzen dituzten rolak, hitzek dituzten konnotazioak, subjektu eta objektu harremanak...

Irakasleak ikasketa autonomoa (ez-dependiente) eta kooperatiboa (ez-konpetitiboa) bultzatu behar ditu. Horrekin batera denon parte-hartzea eta talde lana sustatu behar ditu. Modu horretan, gelako pertsona guztion artean eskola aberastuko dugu elkar ezagutuz, eta horren ondorioz ikasleen artean banatuko dugu boterea eta aniztasunaren aldeko jarrera orokortzen saiatuko gara.

Ezin dugu aipatu gabe utzi 'kurrikulu ezkutua', hori oso ondo zaindu beharreko kontua delako. Irakaslearen jarrerak, keinuek, iruzkin txikienak ere, diskurtso luze, argi eta ilustratuena pikutara bidali dezakeelako segundu batean. Ez ditugu erabiltzen konturatu gabe maritxukeria eta putada bezalako berbak euskaraz, ala? Ez al duzue sekula marimutil, neskazahar edo amalur hitzei buruzko gogoetarik egin?

Azkenik gela dugu. Espazioa nola banatzen dugun, ikasleak non eta noren ondoan esertzen diren, nola taldekatzen diren, ikasgelak zein dekorazio duen (hormirudi, mural, argazki, kartel edo egutegi), aulkiak eta mahaiak nola dauden kokatuta,

irakasleak zein espazio okupatzen duen... Gauza horiek guztiak era kontzientean begiratu behar dira.

Irakaslearen diskurtsoa; Kontzienteki pentsatu, hitz egin eta ulertu behar ditugu diskurtsoak, eta interpretazio bakarrari ihes egin. Hitz baztertzaileak deuseztatu eta berriak bilatu edo, zergatik ez, sortu (Kike Amonarrizek eta Asisko Urmenetak gazte hizkerarekin egin duten bezala, dauden esakerak herriz herri bildu eta ez daudenak asmatu).

Ezin dugu gure burua gustuko ez dituen berbak erabiltzera behartu, baina behin puntu honetan ezin gara konformatu daukagun hizkera diskriminatzailearekin ere. Hala ere, zergatik uste duzue jende gehienak Euskaltzaindiaren arauetarako hasieratik eta zalantzarik gabe baietz esaten diela eta berehala erabiltzen hasi eta Emakunderen gomendioei, ostera, oztopo ugari ipini eta gero muzin egin?

2. MARKO TEORIKOA

2.1 Nola landu beharko litzateke sexu aniztasuna eskolan?

Abiapuntua, hizkuntzaren eraldaketa izan beharko litzateke. Ikerketek diote, hizkuntza homofobia oso bortitza izan daitekeela haur gay eta lesbianentzat, edota guraso homosexualak dituen haurarentzat. Oso ohituak gaude egunerokotasunean hizkuntza hau erabiltzera: maritxu, marimutil, marikoi... Gehienetan iraina da helburu. Batek, homosexuala izan aurretik ere, badaki iraindua izan daitekeela. Ez badugu hezkuntza espazioetan erabiltzen dugun lengoaia aldatzen, konplexua izango da beste ekintza batzuk eta materialak sartzea ikasgelan. Hizkuntzak, neskatila batek edo mutiko batek munduaren ikuspegia eraikitzen dagoen horretan, mundu ikuskera egituratzen lagunduko dio.

Bestalde, esaten ez dena, ez da existitzen! Ez badugu sexu aniztasunari buruz hitz egiten, ikusezina bihurtzen dugu. Ezin dugu gure diskurtsoetatik errealitatea ezkutatu.

2.1.1 *Ba ahal dugu nahiko tresna, baliabide eta formazio eskura?*

Sarri pentsatzen dugu tresna gutxi daudela sexu aniztasuna lantzeko, baina badaude: liburuak, karta-jokoak, jolasak, ipuinak, filmak, bideoklipak... Haur literaturan hainbat modutara landu daiteke gaia; sexu bereko bikote baten harremana izan daiteke ipuinaren haria, edo hori bigarren mailako datua izan daiteke soilik, eta ikaskuntza hori ere oso positiboa da. Betiko liburuak erabil ditzakegu, guk geuk malgutasunez moldatuz.

Bestalde, jolas eta jostailuei dagokienez, marko heterosexual bakar eta sexista horretatik atera eta neska-mutilei nahi duten jolasekin ibiltzen lagundu behar diegu. Mutikoak panpinekin jolastu nahi badu ezin diogu aukera hori mugatu, alderantziz, jolasa etxeko lanak eta ardura banaketak lantzeko erabil dezakegu. Guk ez badiogu horretarako aukerarik ematen eta ez badiogu bide horretan laguntzen, gero zaila izango da heldua denean hori barneratzea.

2.1.2 *Nerabezean eraikitzen diren harremanak lantzeko moduak ere garrantzia handia du.*

Atxikimendua daukagun pertsonetikiko harremanak oso garrantzitsuak dira, ondoren jendearekin erlazionatzeko modua eraiki ahal izateko. Era berean, hurrek beste hurrekin eraikitzen dituzten harremanak oso garrantzitsuak dira jolas sozialak lantzeko. Hezitzaileok ez dugu beldurrik izan behar haurrak maitasun jolasekin badabiltza, eta inolaz ere ez ditugu gutxietsiko haurrak une horietan sentitzen dituzten sentimenduak. Haurra maitemintzen bada, sentimendu hori sentitzen, ezagutzen eta onartzen ikasiko du eta horri garrantzia eman behar diogu, balioa kendu gabe. Eta noski, ez dugu guk orientatuko alde batera edo bestera. Bere bat-batekotasuna izango da bilaketa eta ikerketa gidatuko dituen.

2.1.3 *Aniztasunean sexu eta afektibitate hezkuntza: zehar lerro ala eduki gisa?*

Azken finean, sarritan hezitzaileak edukiak lantzen ditu batez ere eta hain oinarritzkoak diren gaiak alde batera uzten ditu. Haur Hezkuntzan, adibidez, hezitzailearentzat errazagoa da jarrerak lantzea egiturak berak malgutasun gehiago daukalako, baina den zailagoa da. Gainera, zehar lerroak askotan hezitzaileen borondatearen esku gelditzen dira. Hortan datza “Herritartasunerako Hezkuntza” delako ikasgaiaren garrantzia. Ikasgai horretan lortu dugu sexu aniztasunaren gaia lantzea, nahiz eta eliza katolikoa atal horiek kentzeko prest agertu den. Ikasgai honek aukera ematen du gai hauek curriculum barruan jorratzeko: desberdintasunaren balioa, homofobiaren lanketa, familia homoparentalak eta sexu eta afektibitate aniztasuna. Ez dut uste hori irtenbidea denik, aproposena ikasgelatik bertatik egitea izango litzateke, edozein gaitan. Baina hori konplexuagoa denez, aukera ona da.

Ikasgelak aniztasun gelak izan behar dira eta ikasle anitz bakoitzari daukagun onena eskaini behar diogu. Eta ikasle gay, lesbiana edo transexualen beharrei erantzuten jakin behar dugu.

2.1.4 *Ze paper betetzen dute komunikabideek?*

Komunikabideek sarritan gustatzen ez zaizkigun ereduak erabiltzen dituzte, estereotipoetara jotzen dutenak. Baina gu geu balia gaitezke telebistak eskaintzen dizkigun irudiez, eta ikasgelan horiek profitatu.

Adibidez, duela gutxi arte telebistan familia tradizionalaren irudia soilik agertzen zen, baina gaur egun telesailetan familia eredu berriak ere ari dira sartzen: berregituratutako familiak, guraso bakarreko familiak...

Gaur egun, komunikabideetako eredu homosexual positiboak aukeratu eta ikasgelan horien inguruan hitz egin, gaia landu eta diskurtsoak berreraiki ditzakegu. Noski, arazo gehiago izango ditugu lesbiana erreferenteak aurkitzeko, gay erreferenteak baino. Lesbiana izateak, emakume izatea dakar, beraz, diskriminazioa bikoitza da eta are ikusezinagoak bihurtzen dira jendartean.

2.2 Aniztasuna: gizarteko eta eskolako errealtatea.

Berezitasuna, hots, "bereziak izatea", gizakion berezko ezaugarria da eta, hortaz, edozein gizartek duen bereizgarri amankomun eta objektiboa. Trebetasun nahiz adimengaitasun bereziak izatea, sexu, kultura nahiz sinismen desberdinak izatea mota askotako ondorioak dakartzaten errealtateak dira.

Hezkuntza-testuingurua gizartearen antzeko mikrokosmoa dela esan dezakegu eta, hala izanik, aniztasuna agerikoa da bertan. Arreta apur bat jarritz gero, Hezkuntza-elkartea osatzen duten elementu guztiek, hau da, familia, irakasle, ikasle eta abarrek interes, motibazio, igurikapen, trebetasun, gaitasun, gustu... desberdinak dituztela ohartuko gara.

Huts egiteko inongo beldurrik gabe, beraz, berdinak diren ikastetxe bi ez daudela esan dezakegu. Hezkuntza-iharduna burutzen den testuinguruak, sortutako lan-dinamikak, ikastetxe bakoitzaren historiak, bertan eta igurugiroarekin ezarritako harremanek, bertan dabilzan pertsonen dituzten igurikapenek, bertako arazoek eta abarrek nortasuna ematen diote ikastetxe bakoitzari eta gainerako guztietatik bereizten dute.

Gauza bera gertatzen da ikasgelekin ere; ikastetxe berean kokatu arren, segmentu sozio ekonomiko bereko ikasleak bildu arren, irakasle berberak bertan ihardun ohi diren arren, desberdinak dira ikasgela guztiak. Taldean sortutako harremanek, giroak, taldea osatzen duten kideen nortasunak, zenbait ikasleren eragin positiboak ala negatiboak, igurikapenek eta abarrek ikastetxean dauden ikasgela guztiak berezi bilakatzen dituzte.

Ilido beretik jarraiki, honako ondorioa atera dezakegu: ikasleak ere bereziak direla. Hezkuntzari dagokion zenbait alderdiri begiratu soil bat egin eta berezitasunak ikus ditzakegu; ikasteko estiloak, ikasteko gaitasunak, interesak, motibazioak, igurikapenak, erritmoak, garapen-mailak eta aldez aurretiko ikaskuntzen mailak, besteak beste, guztien arteko aldeen berri ematen diguten faktoreak dira.

Esandakoa laburbilduz, heterogeneotasuna da normalena; ikastetxeak, ikasgelak eta ikasleek berezi eta bakan bilakatzen dituzten errealitate eta ezaugarriak dauzkate. Hori horrela, berezitasunak eta mota guztietako premiak -tartean hezkuntza-alorrekoak- hain begi bistakoak izanik, sarritan zergatik ez dira hezkuntza-eskaintzan egin beharreko doikuntza guztiak burutzen?, zergatik izan ohi da, bada, hezkuntza-iharduna horren uniforme eta homogeneotzailea?, zergatik, nahi baino sarriago, irakatsi ohi zaie ikasle guztiei modu berean, material eta baliabide berberak erabilia eta espazio nahiz denbora berberak erabiliz?, zergatik irakasten zaizkie gauza berberak? Eskola-populazioa osatzen duten pertsonen aniztasun agerikoa hezkuntza-sistema berriari planteatu zaion beste erronketariko bat da, ikasle guzti-guztiek curriculumean ezarritakoak ikasteko moduko eredu bati jarraitzea eskatzen baitu. Eredu hori aurkitu nahi izanez gero, norbanako eta taldeen berezitasunak aintzat hartu eta horien ezaugarriei egokitutako hezkuntza-erantzunak eskaini beharko ditugu.

LOGSE eta LOE argitara eman zirenetik, guztientzat curriculum bateratua ezartzen duen hezkuntza-sistema muinbakareta integratzailearen bidea hartu da, derrigorrezko eskolaketa luzatu eta bestelako prestakuntza nahiz lanbide-alorreko aukerak hautatzeko unea atzeratu delarik.

* Muinbakarra dela diogunean zera esan nahi dugu, ikasle guztiei prestakuntzarako aukera berdinak eta hezkuntza-esperientzia berberak eskaintzen dizkiela.

* Integratzailea dela diogunean, berriz, ikasle guztien hezkuntza-premiak asetzeko modukoa dela, ikasgela heterogeneoan soma daitezkeen interes, motibazio eta gaitasun desberdinei moldatuta asetu ere.

Hori guztia dela eta, hezkuntzako esku-hartze orok aniztasuna dagoela onartu eta erantzun egokia eman behar dio aniztasun horri; alabaina horretarako irakaskuntzaikaskuntza prozesuaren ikuskera berezi bat hartu behar du kontuan, hots,

eskaintza amankomunetik abiatuta, ikasle guztien premien arabera irakaskuntza ahalbidetu behar du eta lehen aipatutako prozesuaren pertsonalizazioa bultzatu.

Eskola-testuinguruan eta ikasleei dagokienez, erakusgarri desberdinak ditu aniztasunak, hona hemen:

1. Ikasteko estiloen aniztasuna.
2. Ikasteko gaitasunen aniztasuna.
3. Garapen-mailen eta aldez aurretiko ikaskuntzen mailen aniztasuna.
4. Erritmoen aniztasuna.
5. Interes, motibazio eta igurikapenen aniztasuna.
6. Gutxiengo etniko nahiz gizarteko talde kaltetu edo baztertuen partaide izatea.
7. Gizarteko talde kaltetu edo baztertuen partaide izatea.
8. Eskolaketa desberdina izatea.

2.3 Aniztasunaren trataera curriculumean

OCDn jasota dagoenez, ondokoek osatzen dute curriculumak:

. Eskola-inguruneak ikasleei ikasteko aukera gisa eskaintzen dion orok.

. Eskolak aukera horiek emateko dituen bide guztiak.

. Irakaskuntza-ikaskuntza prozesuak ebaluatzeak dituen moduek.

Hori horrela, curriculum-diseinua lantzeari ekitekoan hiru urrats egin behar dira. Hasteko, ikasleek ikastea nahi duguna kontuan hartu eta lehentasuna duten gaiak finkatu behar dira; ondoren, proposatutakoa noiz eta nola burutu daitekeen azaldu behar da, irakaskuntza-ikaskuntza prozesua abiarazteko eta, azkenik, zer, noiz eta nola ebaluatuko dugun zehaztu.

Ikasle guztien ezaugarriak kontuan izateko eta eta laguntza pedagogikoa gehiago eta hobeto doitzeko asmoz, curriculum-eredu irekia, malgua eta orokorra aukeratu dugu, eskola-populazio osoaren premia amankomunei erantzuteko eta behar dituzten ikasleentzako egokitzapenak ahalbidetzeko egokia delakoan.

OCD oinarri gisa hartuta, irakasle-taldeek zehaztuko dute zer, noiz eta nola irakatsiko duten eta ebaluatuko duten, beti ere, ikasleen, ingurunearen eta ikastetxearen ezaugarriak kontuan izanda.

Aipatu dokumentuan hobetsitako eskola muinbakarrak ezaugarri nagusi bat du, hots, adin jakin bateko ikasle guztiei edukin amakomun ugari eskaintzen diela, erakunde eta ikasgela berean eskaini ere, ikasleak atzera itzultzeko modurik ematen ez dien prestakuntza-bide desberdinetan barrena abiatzeko unea saihestuz edo ahal bait gehien atzeratuz.

Hezkuntza muinbakarra izan dadin, ikasle guztientzako -hezkuntza-premia bereziak dituztenentzako barne- gutxienezko helburu amankomun batzuk diseinatu behar ditugu, eta planteamendu hori abiapuntu izanik, ikasleari pertsona eta herritar dein heinean baliagarriak gertatuko zaizkion ikaskuntza funtzionalak bultzatu. Era berean, hezkuntza aniztua sustatu behar dugu, ikasleen berezitasunei eta ikaskuntzak gertatzen diren testuinguruei egokitzen zaion hezkuntza, hain zuzen ere.

Ez du inolako zentzurik hezkuntza bereziko curriculum batez eta beste curriculum arrunt batez hitzegiteak, biak hezkuntza-errealitate desberdinak bailiran. Hezkuntzasistema osatzen duten maila guztietan curriculum arrunt bakar bat besterik ez dago; hori oinarritzat hartuta egin behar dira erlatiboak eta elkarreraginezkoak izan daitezkeen premia batzuei aurre egiteko beharrezko egokitzapen eta aldaketak.

Hezkuntza-premiak erlatiboak eta elkarreraginezkoak direla esatean ikasleen urritasunen menpe nahiz ingurunearen eta bertako baliabideen menpe egon daitezkeela onartzen dugu; aldi baterako direla aitortzean, berriz, trataera egokia emanaz gero desagertu egin daitezkeela onesten.

2.4 Aniztasunari erantzuteko printzipioak

- 1.- Orijinaltasuna vs eredu-ikaslea.
- 2.- Heterogeneotasuna vs homogeneotasuna.
- 3.- Hezkuntza-erantzun berezia vs erantzun uniforme.
- 4.- Hezkidetza vs sexismoa.

- 5.- Kulturartekotasuna vs kultur monolitismoa eta etnozentrismoa.
- 6.- Hezkuntzaren helburuak berberak dira ikasle guztientzat.
- 7.- Kaltetuenei laguntzeko ekintza positiboak.
- 8.- Hezkuntza-premiak erlatiboak, aldi baterakoak eta elkarreraginezkoak dira.

2.5 Hezkidetza vs sexismoa

Ikastetxeak mistoak izanik ere, eta ikasle guztiek edukin berberak landu arren, horrek ez du esan nahi hezkuntza-prozesuak berdintasunean burutzen direnik, inolako aurretiazko ezarpenik gabe. Sarritan, eskolan jorratutako balioek, jarrerak eta portaerak, kontzienteki batzuetan eta inkontzienteki bestetan, esanahi desberdinak dituzte mutilei zuzentzen zaizkienean eta neskei zuzentzen zaizkienean.

Hori saihesteko, beraz, ikasgelako neska-mutilak eskubide, eginbehar eta aukeraberdintasunean hezteko moduko hezkuntza-ihardun planifikatu eta sistematikoa bultzatu behar da ezinbestez -beti ere sexu-desberdintasunak abiapuntu gisa hartuta- eta guztien garapen erabatekoa ahalbidetu, alde aurretik ezarritako inposizio oro alde batera utzirik.

2.5.1 Hezkidetza zer da?

Hezkidetza pertsonak bere banakotasun, berezitasunaren arabera, generotik at egiten den hezkuntza da. Hau da, gizon eta emakumeei adaptatutako rol, balio, portaera, ...kontuan hartu gabe hezitzea da. Funtsean, mutil eta neskeenzat erabigarria izango den pertsona eredua bultzatzea, estereotipo maskulino eta femeninoa, zaharkituak eta tradizionalak alde batera uztea da.

Hezkidetza, sexu bakoitzaren onarpena eta giza bereganaketa da. Bakoitzak bere giza nortasuna sor dezake autokontzeptu onuragarri eta positibo batetik abiatuz. Horretarako, elkarreriko errespetuan oinarritu eta norabide sexistak gainditu behar dira.

- *Zeintzuk dira hezkidetzaren helburuak?*
- Eredue maskulinoa unibertsaltzat ez hartzea.
- Estereotipo sexistak zuzentzea.

- Gizarteko norabide sexistak ezabatzea, curriculum orekatua proposatuz.
- Genero independentziarekin gaitasun indibidualak garatzea.

Lehen Hezkuntzan umeei beraiei baloreak eraikitzen dituzte, eta sozializazio prozesu bat garatzen dute. Sei eta hamasei urte artean, umeei beraiei autonomia garatzen hasten dira, aurrerapenak egiten dituzte adierazpen modu berrien erabileran baita beraiei identitatearen eraikuntzan ere. Adin honetan, garrantzitsua da umeen identitate sexualaren eraikuntza, femeninoa maskulinoaren menpe utzi gabe, modu honetan beraiei autoestimua garatuz.

Hezkidetza ez da puri-puriko gaia irakaskuntzan, nahiz egunero senarrak akabatutako emakume bat agertu telebistan. Kontzientziaraz, eskubide berdinak onartzen dizkiegu emakumeei eta gizonei. Horregatik, gero eta zailagoa zaigu gure eguneroko bizitzan dagoen androzentrismoa ikustea, gure izaeran barneratua duguna. "Normaltasuna" da arazoa.

Erabat "normala" iruditzen zaigun zerbait zalantzan jartzen hastea bera zaila da. Horretarako, zentzu analitikoa behar da, eta distantzia hartu. Detale sutiletan erreparatzea omen da gakoa. Zeure burua da zalantzan jartzen duzuna, ordea, eta prozesu horiek beldurra sortzen dute.

- *Neska-mutilak elkartzea ez da hezkidetza*

Eskola mistoa 60ko hamarkadan sortu zen. Neskek eta mutilek bereizita ikasten zuten ordura arte. Eskola mistoa sortzerakoan, ordea, ez zuten planteatu ere egin zer ekar zezakeen neskak eta mutilak espazio fisiko berean elkartzeak, hain justu gizartea sexista denean, eta gizontasuna emakumetasunaren gainetik dagoenean eguneroko bizitzan.

- *Ikastetxeak lan munduan integratzeko prestatzen ditu ikasleak, alegia, alor publikorako, gizonezkoen mundua izan den alor horretarako.*

Emakumeen generoari lotutako gaitasunak bigarren mailan geratu dira. Hezkidetza zehar lerro bihurtu zen 90ko hamarkadan eta, berez, lorpen handia zena (ikasgai guztiak genero ikuspegitik birplanteatzea eskatzen baitzuen), praktikan "inoren ardura ez izatea" bihurtu da. Denek onartzen duten kontsigna bat gehiago da hezkidetza, baina praktikan inork heltzen ez diona.

- *"Pentatasuna" hezkuntza eredua. Pertsonaren garapen integrala helburu*

"Maskulinitatearen" eta "feminitatearen" kaxoietan arakatu behar genuke, eta gustatzen zaiguna jantzi. Ikusi pertsonarentzat zein diren gaitasun positiboak eta horiek landu, kontuan hartuta gaitasun batzuetan entrenatuagoak gaudela sexu batekoak izateagatik, eta beste batzuetan herren gabiltzala. Generoak eta beren mugak behingoz gainditzeko bideak zabalduko dira hala. Nortasuna zizelkatzeko tailerra izan behar luke ikastetxeak. Geure burua ezagutzen lagundu behar liguke, eta ikusten zertan garen eder, zein den geure ahalmena, eta zer nahi dugun aldatu gudan. Ikastetxeak harreman eredu positiboak sortzeko lekua izan behar luke, eta gatazkak konpontzeko entrenalekua. Hori da eskola "Pentatasuna" izeneko korrontearentzat.

- *Gizartean bezala hezkuntzan ere ikuspegi androzentrista da nagusi.*

Hori hainbat alderditan islatzen da, baita edukietan ere (berez, kontzienteki hautatuak direnak). Emakumeek historiari edo jakintza zientifikoari ekarri diotena ez da agertzen edo agertzen dena "petatxu modura" omen da. Ikastetxeak, beraz, neskei ez die emakumeen erreferentziarik eskaintzen, eta erreferente horiek klabeak dira identitatea eraikitzeko.

2.5.2 Sexismoa: Ikastetxean sexismoa transmititzeko erak

Emakumeak hezkuntza mundura hurbildu eta sartzeko bidea zailtasunez eta oztopoz beteriko ibilbidea izan da.

Gainera, ikastetxearen beraren bilakaeran, bertan landu eta garatu diren ezagutzak ikuspuntu androzentriko batean oinarritutakoak izan dira. Neska eta mutilentzako eduki desberdinak zeuden eskola bereizitik eskola mistora pasa da, non neskak eta mutilek espazio berbera konpartitzen duten eta eduki berberak irakasten zaizkien, eredu maskulinoan oinarritutakoak, hain zuzen ere.

Beste era batera esanda, gizonek eta gizonentzat eraikitako hezkuntza eremuan emakumeak sartzean sortu da eskola mistoa, ez da ordea, gizon eta emakumeen eredu kulturalen uztarketan oinarritutako hezkuntza.

Emakumeen historia ez da eduki curricularretan sartzen, ez dira emakumeak ikusgai egiten eta ez dira beraien jakintzak ikasi eta transmititzeko legitimotzat hartzen.

Era berean, gure ikasleak tradizionalki emakume eta gizonei eman zaizkien paperetan heziak direla erakusten duten jarrera eta portaerak ikusten ditugu gela eta eskolako espazio desberdinetan. Paper hauek maskulinoaren balorazio sozial positiboagoa erakusten dute femeninoarena baino.

Geletan, hezkidetza eta sexuen arteko berdintasuna apenas lantzen da sistematikoki, bereziki konprometitutako irakasleen kasu puntualetan izan ezik. Administrazioak ere ez du behartzen legeetan ezarritakoa praktikan jartzera, honek prestakuntzan inbertsio gehiago, denbora eta espazio berriak sortzea eta material berrien hornidura ekarriko lukeelako.

Hezkuntzan estereotipo sexistak ezabatzeko lehen pausua ondokoa da: sexismoa eskolan instituzionalizatzen ari diren prozesu eta mekanismoak (konziente eta inkonzienteak, ageriko zein subliminalak) detektatzea, alde batetik eta ondoren, gai hauei helduko dien eredu didaktiko eta antolakuntzakoa egitea.

Egia da, nesken diskriminazioak hezkuntzan ez duela eraginik hauen maila akademikoan; hala ere, diferentziazko tratu diskriminatzaile horrek eragin handia du izaera femeninoaren sorreran eta eraikuntzan, ikasle bikainenak diren neskek ere, hazten doazen neurrian, eremu publikoan bigarren mailako papera barneratzen baitute.

Ikus ditzagun ondoren, hezkuntzan eredu sexista transmititzen laguntzen duten hainbat arlo:

- *Sexismoa curriculo esplizituan: irakasten dena eta ez dena irakasten.*

Programazio curricularrean eta testu liburuetan sexismoa sistematikoki proiektatzen da, bai emakumezko pertsonaia eta bizimodu ereduaren omisioaren bidez, baita emakumeen gutxieste eta infraerrepresentazioaren bidez ere. Testu liburu gehienetan emakumeen presentzia eza ia erabatekoa da. Era berean, emakumezko pertsonaiak azaltzen direnean, hauen portaera eredu maskulinora atxikitzen da. Hau da, nabarmentzen diren emakumeak gizonaren arketipora egokitzen direnak dira, edo berdina dena, beraien lanak bizitza publikoko alderdi garrantzitsuren batean laguntzen dutenak.

Emakumeen bizimoduak, tradizionalki eremu pribatuan garatu direnak, testuetatik kanpo uzten dira erabat.

Historiarentzat garrantzitsuak direnak herrien arteko gudak dira, boterera iristeko borrokak eta gizartearen produkzio erak; baina ez eguneroko bizitzako erreprodukzio erak, hau da, gizarteek biziraupenerako egiten dutena: elikadura, zaintza, harreman afektiboak, etab. Beraz, ez dira soilik emakumeak baztertzen, emakumeen bizitzeko era, eta ondorioz, emakumeen kultura ere kanpoan uzten da.

Testu liburu eta beste material didaktikoetan azaltzen diren estereotipo maskulino eta femeninoek mutilak indartsu, azkar eta independente gisa definen dituzte; neskak, bestalde, menpeko, maitekor, esaneko eta kolaboratzaile gisa agertzen dira. Egiten diren ekintzak, jolasak, janzteko erak, jokaerak, ezartzen dituzten harremanak... denak dira desberdinak neska edo mutil izan.

Material curricularretan ikuspuntu bakarra azaltzen da eta ahaztu edo marjinatu egiten dituzte historian zehar emakumeek egin dituzten ekarpenetan lagunduko luketen beste alternatibak. Honen ondorioa da ikasleek gizonezkoen lan, gaitasun, eta abarri buruzko informazio zehatz eta gehiegizkoa dutela eta ez dutela batere informaziorik jasotzen emakumezkoen bizimodu, lan, ekarpen eta abarren inguruan. Horrela, jasotzen duten errealitatea guztiz faltsututakoa da; honek beraien pertsonalitatean eragin handiak ditu, batez ere autoestimuan.

- *Sexismoa ezkutuko curriculumean (genero estereotipoen transmisio kulturala eta rol sexualen definizioa).*
- Desberdintasun sexuala espazio eta forma askotan sortu eta erreproduzitzen da. Nahiz eta sexismoa curriculum irekian ere presente egon, batez ere ikusezina den diskriminazio mota da. Irakasleriaren itxaropenak, ikasleekin elkarrekintza, batzuk eta besteek errepikatzen dituzten eredu maskulino eta femeninoak, besteak beste eskola bizitzako alderdi ezkutuak izan arren, neska eta mutilen portaeren definizioan indar handia dute.
- Ikastetxeak ez ditu norbanakoak hartzen orri zuriak balira bezala, baizik eta genero maskulinoan edo femeninoan sozializatutako neska eta mutilak jasotzen ditu. Ikastetxeak egiten duena da, egitez edo ez egitez, estereotipo maskulino eta

femeninoak indartu, mantendu eta errepikatu. Ardura zuzenena ez duen instituzioa izan arren, ez da egia ere, ezin duenik ezer egin diskriminazio sexistaren kontra. Nahiz eta ez izan instituziorik diskriminatzaileena, diskriminatzailea da. Horrela auzitan jartzen da kanpotik datozkion desberdintasunen aurrean ikastetxeak ezer egin ezin duenaren iritzi zabaldua.

- Egunerokotasunean, ikasle zein irakasleak ez dira sexismoaz kontziente izaten. Diskriminazio sexista, paradoxikoki, nesken eta maistren portaeren errefortzuarekin ematen da. Ez dago ia erresistentziarik eta bai, aldiz, beraingandik espero denarekiko egokitzea. Bestalde, irakasleriak ukatu egiten du ikasleekin duen harremanean inolako tratu desberdintasunik egiten duenik. Ikasleekin ematen diren elkarrekintzen eta irakaslegoaren ezkutuko itxaropenen analisiek, aldiz, erakusten dute irakasleek nola proiektatzen dituzten desberdintasunak sortzen dituzten diferentziak. Zaila dirudi, beraz, ikasle zein irakasle aldaketak emateko prest egotea arazotzat bizi ez duten zerbaiten aurrean.
- Sexismoa ez da soilik talde sexual batengan eragina duen arazoa, baizik eta ikasleria osoari dagokiona. Neskei honela eragiten die: sozializazio femeninoaren ondorioz, ikasketa eta lan aukeraketari dagokionez, ekonomikoki eta sozialki gutxiago baloratuak diren aukerak egitera eramaten ditu. Bestalde, rol sexual mugatua barneratu eta bere gain hartzen dute funtzioei eta baloreei dagokienez, hau da, genero femeninoa bere egiten dute horrek dituen ondorio sozial guztiekin (besteen zaintza, altruismoa, mendekotasun emozionala, etab.). Mutilei, bere aldetik, sexismoak bestela eragiten die, maskulinitatearen balore zehatzetan sozializatzen direlako (independentzia, arrakasta profesionala, sentimenduen kontrola, etab.) eta tradizionalki femeninoak diren baloreetarako sarbidea ukatzen zaielako.
- Aurreko puntuak erakusten digu sexismoa jatorri bikoitzeko arazoa dela. Desberdintasun sozialen arazoa da emakumeek lanpostu zehatz batzuetarako sarbidea mugatua (ez formalki baina bai errealitatean) duten neurrian. Sexismoa ere hierarkia kulturalen arazoa da eskolak eta gizarteak eredu kultural zehatz bat soilik baloratzen baitute, genero maskulinoarekin lotutakoa hain zuzen ere, eta ez dute kontutan hartzen edo isildu egiten dute kultura femeninoa. Beraz, indibiduo

eta baloreei eragiten dien arazoa da. Zentzu honetan sexismoa beste edozein diskriminazio kultural motaren baliokidea da. Eskolak, instituzio sozial oro bezala, pertsonak berdindu egiten ditu legítimo eta unibertsaltzat aurkezten den balore sistema bakar batean oinarrituta, eta ez die lekuri uzten isildutako kulturei. Diskriminazio sexualak, beraz, zerikusia du curriculumean egiten den kultura femeninoaren errepresentazio faltarekin eta femeninoztat hartzen diren jokaeren marjinazioarekin. Auzi hau oso garrantzitsua da eskola hezkidetzaille eredu lortzeko.

Sexismoaren fenomenoaren konplexutasunak erakusten digu ez dagoela aldaketarako errezetarik berehala ezarri daitekeenik, are gehiago uste dugu, aldaketa sakon oro bezala, denbora behar duen lana dela hau. Baina pentsatzen dugu beharrezko zeregina dela etorkizunean emakume eta gizonak berdintasunean biziko garen mundua eraikitzeko.

2.6 Ikasleak afektibitate eta sexu aniztasunean hezten

2.6.1 Haurtzarotik aukerak mugatu gabe

Sexu aniztasuna lantzen denean, sarri modu puntualean egiten da eta gainera, haurrak nahiko koskortuta daudenean. Eta zer zentzu du nerabezeroan sexu aniztasunaz hitz egiteak ordu arte jaso duen guztia marko heterosexual batean kokatua izan bada?

Jasotzen den eredu sexuala, koitora eta ugalketara mugatzeaz gain, sexualitate genitalizatua da. Eskolan, sexu hezkuntza egiten denean gehien lantzen diren irudiak zakilak eta aluak dira eta harreman sexualei buruz hitz egitean koitoari buruz hitz egiten da. Ikuspegi horrek, pertsonen aukerak mugatzen ditu eta ez du batere laguntzen beren garapenean, adituen ustez. Horrez gain, materiala, ipuinak, marrazkiak eta hizkuntza bera ere, heterosexistak dira. Beraz, haurrak igurikapen heterosexualean hezten ari gara.

Bestalde, kontuan hartu beharko lirateke ikasgeletan gero eta anitzagoak diren familia ereduak: guraso bakarrekoak, aiton-amonek zaintzen dituzten haurrak, banandutakoak, berregituratuak... eta horien artean, familia homoparentalak.

Ikasgelan ez bada txikitatik sexu eta afektibitate aniztasuna lantzen, zaila egingo zaie beren familia ulertzea.

Sexu hezkuntzaren helburua, emakumezkoak eta gizonezkoak zoriontsuak izateko beren gorputzak ezagutzen, onartzen, beraien sexualitatea bizitzen eta erotika propioa adierazten ikastea da. Eta horretarako, beharrezkoa da sexu aniztasunean hezte, lehen eta bigarren mailako sexualiterik ez dagoela erakutsiz. Curriculumeko gai guztietan islatu beharko litzateke aniztasuna. Eta era berean, zuzenean landu daitezke desira orientazioa, homosexualitatea eta homofobia, baina betiere aurretik marko orokorrangoan landu badira. Sexu hezkuntza aniztasunaren eta generoaren ikuspegitik eskola garai guztietan egin behar da, beti dago zer egin eta zer esana.

2.6.2 Haurren sexu garapena aniztasunean

Luzaroan, haurrek sexualiterik ez dutela pentsatu izan da, baina egun badakigu badutela, eta onarpen horrek, balioa ematen dio sexualitate horri. Gure sexuazio prozesua jaiotzatik heriotzaraino jarraia, dinamikoa eta aberastasunez beterikoa da eta prozesuaren lehen garaiak ezagutzeak prozesu osoa hobeto ulertzen lagunduko digu. Haurdunaldian, nola sexuatu garen baldintzatzen hasten da: kromosomak, gonadak, hormonak, barne eta kanpoko genitalen garapena, nerbio sistema zentrala... Eta medikuak gurasoei haurren sexua esaten dien unetik, haien igurikapenak martxan jartzen dira. Behin haurra jaio eta ikusi ostean, sexua esleitzen zaio. Familiak modu desberdinean ikusiko du haurra, neska edo mutila izan. Sozializazio desberdinduaren hastapenak dira, eta hori haurren jokabideetan islatuko da. Eta horrez gain, heterosexualitate igurikapena ere jada martxan da, hau da, haurra heterosexuala dela pentsatzen da.

2.6.3 Ez epaitu helduen begiradarekin haurrek egiten dutena

Haurrak ez du hainbeste desberdintzen sexuala eta ez-sexuala, ez daudelako sentsazio erotikozurrinak, geroago egongo diren moduan. Gainera, beraientzat gorputzeko zonalde erotikoenak ez dira genitalak. Haur sexualitatea urrun dago sexualitatearen ikuspegi genitalizatutik eta ugalketarako sexualitatearen ikuspuntutik. Helduek baino gutxiago desberdintzen dituzte desira erotikoa desira afektiboetatik. Beraientzat dimentsio sexuala, afektiboa eta soziala oso lotuak daude. Bestalde, helduontzat

jokaera erotikoak esanahi asko dituzte, konnotazio ugari: desira, ekarpena, konpromisoa, maitasuna, plazera, pasioa... Haurrentzat esanahi horiek guztiak urrun gelditzen dira. Eta helduok, sarri, haurren jokaerak aztertzean guk sexualitatea ulertzen dugun ikuskeratik egiten dugu, eta une horretan jada erantzun bat ematen ari gara haurraren sexu hezkuntzari.

2.6.4 Lotura afektiboen garrantzia

Haurra atseginak eta desatseginak gidatzen du. Beraz, haurrak plazera eta lotura afektiboak izateko behar handia sentitzen du. Gizarte estimuluek erakartzen dute haurra: ukimena, giza aurpegia, ahotsa... Lotura afektiboak bizitzan zehar sexualitatearen bitartekari izango dira, baina are gehiago haurtzaroan. Sexu heziketa, atxikimendu harremana duten pertsonekin hasten da. Eta garrantzitsua da haurrak, neska eta mutil bakoitzak, bere burua ezagutzen eta onartzen ikastea, eta gai izatea bere erotika modu zoriontsuan adierazten ikasteko. Gertuko pertsonekin ikasten da modu intimoan komunikatzen: laztanak, hitz goxoak, azalaren kontaktua, eskua ematea, musuak, besarkadak... Haurrak pertsona horiekin segurtasun eta babes sentimendu positiboak biziko ditu, eta hor ikasten du haurrak maitatua izateko eskubidea duela. Sexualitate hori, bisexuala, homosexuala edo heterosexuala izango da.

Jaio eta urte t´erdira aldaketa handiak gertatzen dira haurraren bizitzan. Gaitasun motoreak (ibili, bakarrik jan, jantzi..) eta linguistikoak eskuratzen ditu eta ondorioz autonomia maila areagotzen du. Jada gizarte arauak hautematen doa eta oso desberdina da arau horiek arrazoituz ikastea edo ez. Garai honetan jeloskortasunak gainditu beharko ditu, gertuko pertsonen begiko bakarra ez dela konturatuko delako. Garrantzi handia izango du atxikimendu harremana pertsona bat baino gehiagorekin izanak.

2.6.5 Haurraren sexu kuriositatea

Haur guztiek dute sexu kuriositatea eta horrek ikaskuntza prozesua indartzen du. Sexualitatearen inguruan hitz egin behar dugu eta kontziente izan behar dugu haurarentzat hitza esanahiez betetzen hasiko dela. Eta zein esanahi jasoko du guk zakilei, baginei eta koitoari buruz soilik hitz egiten badiogu? Afektibitatearen eta

sexualitateen inguruan hitz egin beharko diogu informazio egokia emanaz. Gainera, haurren kuriositateari erantzutea ez da soilik galdera horri erantzutea. Izan ere, badakigu sarri ez dela nahi denaz galdetzen.

Bestalde, homosexualitatea, heterosexualitatearekin batera gure diskurtsoetan agertzen ez bada, heterosexualitate presuntzioan hezten ari gara. Eta gero, zertarako balio du bat-batean nerabezaroan sexu orientazio aniztasunaz hitz egiteak, txikitatik eredu heterosexualean soilik hezi baldin badugu? Sexualitateez eta sexu aniztasunean hezi behar da haurra, etorkizunean bere beharrak modu naturalean bizitzeko, homosexualitatea modu naturalean onartzeko eta bere beharrak modu zoriontsuan asetzeko.

2.6.6 Imitazio eta identifikazio ereduak

Haurrak jasotzen duen informazioaz gain, eragin handia du ingurukoek sexualitatea nola bizi duten. Naturaltasuna eta gardentasuna dira gakoak, baina horrek ez du esan nahi modu perfektuan egin behar dugunik. Pertsonak gara eta dudak, lotsak eta beldurrak izan ohi ditugu, perfektuak izan behar dugula erakutsi diguten arren. Eta horregatik, garrantzitsua da hurrek hori ikustea, beraiek ere dudak dituztenean, lasai adierazten saiatzeko.

Haurrak bere ingurunean aukeraz betetako eredu anitzak baditu, zailagoa izango da bera etorkizunean baztertua sentitzea.

2.6.7 Gorputza ezagutzen eta ukitzen

Haurrak, nola ez, bere eta besteen gorputza ukitzeko kuriositatea du, eta genitalak ukitzekoa ere bai. Esfinterraren kontrola dela-eta, ordura arte eskura gelditzen ez zitzaien gorputzeko atal bat bistan izango du, eta gorputzeko beste atalak bezala, hau ere ikertuko du, atsegina sortuko diolarik. Ukipe horiek hasieran ikerketa badute ere helburu, segituan plazera ere xede bihurtzen da. Garai bakoitzean modu desberdinean biziko dugu plazera. Helduen plazera esanahiz betea dago eta haurrena oraindik ez. Gainera, ez da hain plazer genitalizatua, irekiagoa da.

Masturbazio horren aurrean, helduek izango dituzten jarrerak erabakiorrak dira haurra eraikitzen ari den sexualitate horretan. Horretarako, garrantzitsua da hezitzaile batek

zer helburu dituen pentsatzea, intimitatea lantzea, berean uztea... eta horren arabera jokatzeko. Ondorio desberdinak izango ditu egiten denaren arabera. Gerora, haurra bere gelan masturbatzen bada, desberdina izango da intimitatea bilatzeko egitea edota inork ez "harrapatzeko". Eta hor dago gakoa. Haurrak ezin dela masturbatu uste badu, errudun sentituko da. Eta zoriontsu izan al daiteke errudun sentsazioarekin?

Biren arteko jolasei dagokienez, garrantzitsuena zergatik sortzen diren eta zer esan nahi duten ulertzea da. Eta hezitzaileek horien artean hartzen duen jarrera, masturbazioaren aurrean bezala, oso erabakiorra da. Haurrarentzat agian ez da garrantzitsua neska edo mutil batekin jolastea. Baina heldu batentzat desberdina izango da. Ondorioz, erreakzioak ere desberdinak izango dira. Eta une horretan, haurrak erreakzio hori ikasiko du.

2.6.8 Aukerarik ez mugatu

Haurraren sexuazio prozesua aurrera doa eta helduen igurikapenak prozesu horretan islatzen dira, eta poliki-poliki identitate sexual bat eraikitzen doa. Urte t'erditik aurrera, jada neskatoek eta mutikoek desberdin jokatzen dute eta 2 urterako jada, nahiz eta argi esateko gai ez diren, neska edo mutil sentitzen dira. Baina sentimendu hori ez dute beraien hormonek, gonadek edota genitalek sortzen, euren itxurak (arropak, ilea...) eta sozializazio prozesu motz horretan ikasi dutenak baizik. 6 urte dituztenerako jada gehienak sentitzen dira neskak edo mutilak. Prozesu honetan garrantzitsua da haurrei erakustea ez dagoela neska eta mutilentzako jolas, arropa ezta lanbide zehatzik. Haur bati, bere generoarenak kontsideratzen ez ditugun jolas eta jostailuak gustatzen zaizkionean, helduen beldurrez zipriztindutako gatazka eta anabasa datoz. Batzuegan, gainera, euren haurra femeninoagoa edo maskulinoagoa izateko "beldurak" sortzen dira. Eta beldur horiek gauzak normalizatuta ez daudela ikusteko adibide sinpleak dira.

Hezitzaileok lan asko egin behar dugu identitate sexuala, desira orientazioa eta generoa ez nahasten. Eta batez ere, haurrei beren aukerak ez mugatzen.

Jada 6 urterako arauak onartzen eta jeloskortasunak gainditzen hasiak dira, eta berdinen arteko taldeak garrantzi dezente du. Sozializazio agenteek garrantzia eta eragin handia dute. Jokabideekiko kontrol sexuatu bat dago, neskak eta mutilak desberdin tratatzen direlarik. Eta eskola, ez da salbuespena.

Eskolan, bere orokortasunean, heterosexualitatean hezten da. Materialak, egiturak, antolamendua, hezitzaileen hizkuntza eta formazio faltak sexu aniztasuna behar den bezala ez lantzea dakar. Hortik arazoak familia eredu anitzak ulertzeko eta homosexualitatea naturaltasunez bizitzeko. Horrez gain, neskentzako eta mutilentzako rol desberdinak bideratzen dira, gaitasun desberdinak jorratzen dira eta igurikapen desberdinak daude.

Garai honetan oso ohikoa da haurrei ea neska-lagunik edo mutil-lagunik baduten galdetzea, betiere norabide bakarrean. Eta batez ere, oso esanguratsuak izaten dira galdera horren ondoren egiten diren aipuak. Garai honetan masturbazioaren plazeraz jabe daitezke edo manten dezakete, eta helduen moralak bereganatzen hasten dira, arau unibertsal gisa ulertuz. Horregatik, oso garrantzitsua da haurrak beste kulturak eta pentsatzeko modu desberdinak ezagutzea, "unibertsalak" edota finkoak diren gauza gutxi daudela erakusteko. Sexualitatearen inguruan hitz egiten dugunean ere garrantzitsua da sexu orientazio anitzez hitz egitea. Esaten ez duguna ikusezina bihurtzen baitugu. Sexualitatea eta erotika ulertzeko modu desberdinak daude eta hezitzaileek horri buruzko ikuspegi positiboa ematea garrantzitsua da.

2.6.9 Latentzia etapa delakoa

6-12 urteko etapari sarri latentzia etapa deitzen bazaio ere, garai honetan haurraren sexuazio prozesua martxan dago eta bere sexu kuriositatea ere bai. Izan ere, garai honetan entzuten eta ikusten duen guztiak eragin zuzena du. Beraz, adin hau ez da inondik inora pasiboa eta poliki-poliki esanahi asko doaz eraikitzen.

2.6.10 Identitate sexuala

12 urtetik aurrera, identitate sexuala finkatzen hasten da eta soziazilazio lehenengo harremanak sortzen dira (bikoteak egiten dira; erlazio sexualak sortzen dira;.....).

3. INVESTIGACIÓN: MATERIALES Y METODOS

4.1 Parte teórica: Línea de Investigación Empirista-Positivista y Cuantitativa

La línea empirista-positivista de la investigación educativa parte de los presupuestos de la filosofía empirista y positivista de la ciencia, en los que se destaca el valor de estudiar fenómenos naturales y observables con datos empíricos, objetivos y cuantitativos, recogidos a través de procedimientos de medición muy elaborados y estructurados y con diseños de investigación controlados que permitan generalizar las conclusiones obtenidas en una muestra o grupo de sujetos a toda una población con un cierto margen de error. Para ello se utilizan procedimientos cuantitativos, numéricos y estadísticos basados en la medición, que permiten cuantificar hasta cierto grado las características de la realidad estudiada.

En esta línea de investigación se suele utilizar el método hipotético-deductivo, que parte de la formulación de hipótesis sobre el comportamiento de la realidad estudiada, las cuales se someten posteriormente a contrastación.

Por otra parte, esta línea de investigación suele desarrollarse desde tres aproximaciones metodológicas que permiten acercarnos al análisis y diagnóstico de una situación educativa y a su modificación a través de la intervención. Así, cuando pretendamos describir una situación educativa y/o clasificarla en una categoría determinada podremos emplear diseños descriptivos; por ejemplo, para analizar la tendencia de comportamiento de una persona o de un colectivo de personas.

En este caso la línea de investigación quiere estudiar un fenómeno con datos empíricos, objetivos y cuantitativos. De esta forma se podrá generalizar con las conclusiones de la misma. Esta investigación empírica quiere analizar y diagnosticar una realidad educativa concreta, siendo ésta; el nivel de coeducación e igualdad entre los agentes que componen la comunidad educativa, y más en concreto entre los profesores y alumnos. Se parte de la hipótesis de que la igualdad entre hombres y mujeres es la realidad existente en la comunidad educativa para esta muestra que se va a analizar.

Para ello y antes de centrarnos en nuestra investigación en concreto, hay datos que son de especial relevancia y que nos ayudarán a entender mejor la realidad social educativa.

Comenzamos observando el número de alumnos en el curso 2011/2012 para las diferentes etapas educativas. Analizando los datos observamos que los porcentajes diferenciados por sexos de población en las primeras etapas son muy iguales. Pero si dirigimos la mirada hacia la educación posobligatoria y especialmente hacia PCPI (Programas de Cualificación Profesional Inicial), el porcentaje de los hombres aumenta considerablemente. Estos programas van dirigidos a aquellas personas que no han conseguido el título de ESO. Esto es que por diversas causas, entre ellas el fracaso escolar, no han conseguido acabar la enseñanza obligatoria.

Si seguimos analizando la tabla, en los estudios posobligatorios el porcentaje de mujeres que siguen estudiando un nivel superior es más elevado que el de los hombres. Pero a su vez, si miramos la los porcentajes de hombres que se decantan por una formación de grado medio, debén de haber obtenido el título, es mayor que el de las mujeres.

	Alumnado	Sexo ⁽¹⁾	
		% Hombres	% Mujeres
Enseñanzas de Régimen General	7.763.573	51,2	48,8
E. Infantil	1.870.992	51,4	48,6
Primer ciclo E. Infantil ⁽²⁾	429.839	52,1	47,9
Segundo ciclo E. Infantil	1.441.153	51,2	48,8
E. Primaria	2.748.962	51,5	48,5
E. Especial	31.126	62,2	37,8
ESO	1.783.856	51,3	48,7
Programas de Cualificación Profesional Inicial	80.008	68,8	31,2
Bachillerato	670.055	46,4	53,6
Bachillerato (presencial)	624.287	46,1	53,9
Bachillerato a distancia	45.768	50,0	50,0
Formación Profesional	578.574	51,1	48,9
Ciclos Form. G. Medio (presencial)	288.708	54,0	46,0
Ciclos Form. G. Superior (presencial)	265.601	49,6	50,4
Ciclos Formativos de FP a distancia	24.265	31,0	69,0

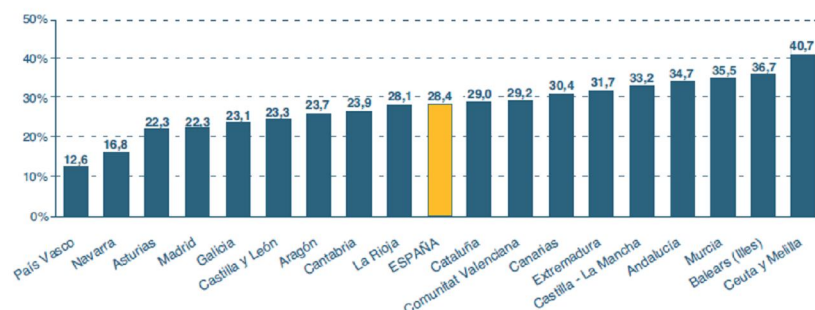
1.Figura. *Datos y cifras, curso 2011/2012.* Ministerio de Educación. Secretaría general técnica. 2010. Ed. Publicaciones del estado. (pag.4)

Por ello podríamos decir que el porcentaje de personas que no consiguen el título de ESO es mayor entre los hombres. Y estos se decantan por una formación más práctica que teórica, teniendo título o no. Al contrario que las mujeres que prefieren una formación de nivel superior, bachillerato o grado superior.

Tras este primer contacto con una realidad educativa de la muestra que se va analizar en la siguiente tabla podemos observar la realidad tras el abandono de la educación obligatoria, sin hacer referencia al sexo de la población. Mirando el siguiente gráfico podemos ver las diferencias que existen entre las diferentes comunidades autónomas y la media nacional que se sitúan en un 28,4% de la población entre 18 a 24 años. Un porcentaje elevado cuando la situación del país tiene en su haber un 26% de paro.

El abandono tras la educación obligatoria

Abandono educativo temprano por C.A.: Porcentaje de población de 18 a 24 años que no ha completado el nivel de E. Secundaria 2ª etapa y no sigue ningún tipo de educación-formación. Año 2010

Fuente: Encuesta de Población Activa. INE. Elaborado con metodología Eurostat.

2.Figura. *Datos y cifras, curso 2011/2012.* Ministerio de Educación. Secretaría general técnica. 2010. Ed. Publicaciones del estado. (pag. 24)

Otro dato a tener en cuenta es el porcentaje que encontramos de población de entre 16-24 años que si participa en actividades educativas, bien sean de formación reglada o no reglada. En este caso si analizamos los datos por sexos veremos que el porcentaje de mujeres que si se forma es mayor.

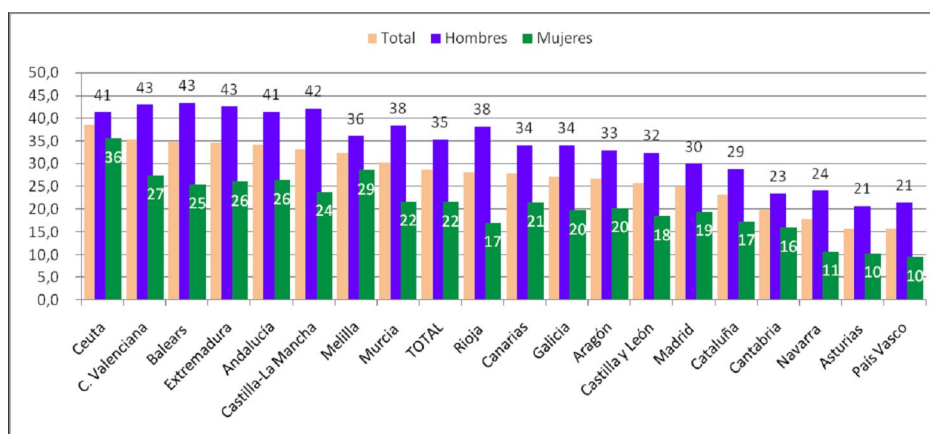
	% Participantes en act. Educ.
Población joven (16 a 24 años)	60,8
Hombres	58,1
Mujeres	63,6

3.Figura. Datos y cifras, curso 2011/2012.Ministerio de Educación. Secretaría general técnica.2010.Ed.Publicaciones del estado.(pag.5)

Hecha esta primera introducción nos centraremos en nuestra comunidad foral, Navarra para analizar y conocer un poquito más la realidad más cercana.

“Un 84% de las jóvenes navarras de entre 20 y 24 años tiene al menos una titulación de Secundaria Postobligatoria (Bachillerato o FP medio) frente al 71% de los varones. Asimismo, el porcentaje de chicos que termina la ESO sin título de graduado duplica al de sus compañeras (24% frente al 11%). Las diferencias entre sexos en Navarra son notables.” (Olazarán, M.(2012).Disponible en (5/03/ 2012): <http://www.noticiasdenavarra.com/>)

En la tabla que vemos a continuación queda reflejada pero a nivel estatal la realidad manifestada anteriormente.

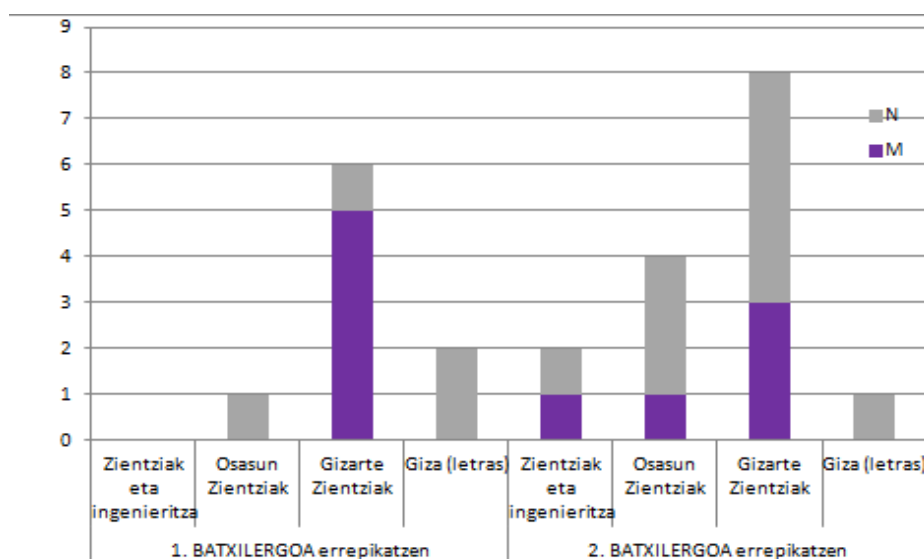

4.Figura. Porcentaje de alumnos sin título de la ESO Año 2006/2007.Ucar, T. (2008) “Resolución sobre los resultados educativos de los varones”.Ed: Consejo escolar

Tesera Ucar en su investigación, Resolución sobre los resultados educativos de los varones, repasa en que éstos son los alumnos con mayor fracaso escolar. Este hecho no es nuevo, pero "Cuando en los centros Navarros se realizan pruebas de capacidades no hay ningún dato destacable que observar para explicar esta situación ya que los resultados son muy parecido para ambos sexos. De hecho los hombres suelen obtener mejores resultados en las capacidades matemáticas y ciencia y más bajas en lengua."(Ucar,T. (2011). *"Resolución sobre los resultados educativos de los varones"*.Ed:Consejo Escolar)

Si seguimos la línea a la que hemos hecho referencia de Teresa Ucar, en el siguiente gráfico podemos ver que esos resultados obtenidos se ven plasmados. Cuando los alumnos de un instituto, en este caso instituto de Pamplona de modelo D, hacen su elección en bachillerato estos son los datos que se obtienen: En bachiller científico y tecnológico la mayoría son hombres.

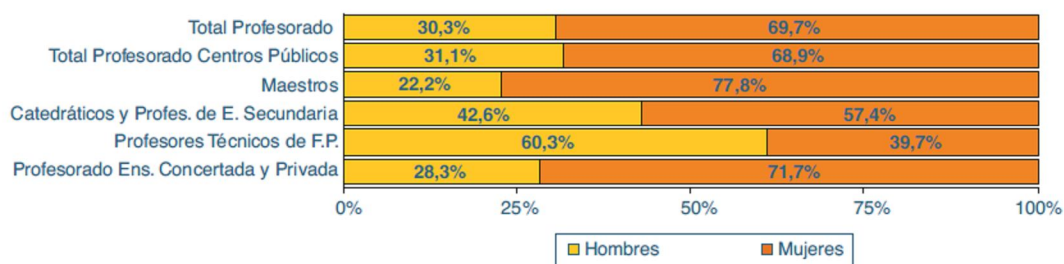

5.Figura. Instituto Eunate.(2012)

Otra parte de la comunidad educativa es el profesorado. Creo que merece la pena observar y analizar también ese agente también. Para ello la figura 5 nos muestra el porcentaje de hombres y de mujeres que se dedican a la enseñanza en sus diferentes niveles. En casi todos los niveles vemos que el porcentaje de mujeres es mucho más

elevado que el de hombres exceptuando en el caso de la Formación Profesional que los hombres son mayoría. Siendo esto un reflejo de lo analizado anteriormente. Para poder optar a ser Maestro o profesor de Secundaria se necesita de un título de enseñanza posobligatoria superior y para ser profesor de FP no es requisito indispensable.

Curso 2009-2010

6.Figura. Datos y cifras, curso 2011/2012. Ministerio de Educación. Secretaría general técnica. 2010. Ed. Publicaciones del estado. (pag. 14)

Después de haber analizado de una manera general la realidad social del sistema educativo en referencia a los alumnos y los docentes podemos estar en disposición de entender mejor la realidad de la escuela en la que se va a realizar la muestra.

La muestra en cuestión es una escuela de modelo D en Pamplona (Navarra). El ciclo en el que se va a llevar a cabo la investigación es primero de la ESO.

Otras variables a tener en cuenta son el barrio y sus características. Todos los alumnos que acuden al centro viven en el mismo barrio o sus alrededores. Este barrio podríamos decir que es de toda la vida de Pamplona, aunque su realidad cambió en la década de los 80 comenzando a ser un barrio más progresista y heterogéneo.

La población del barrio es heterogénea en edad, en nivel económico y también en nivel académico.

En lo relativo al centro, la escuela cuenta con una plantilla relativamente joven (entre 23 y 45 años) en constante innovación y reciclaje y donde la presencia de las mujeres docentes es de un 75%, así como la dirección que está compuesta por

mujeres. Un hecho que casa perfectamente con los datos analizados anteriormente donde podíamos ver que la mayoría de los docentes son mujeres.

4.2 Parte práctica: Fases de la investigación.

3.2.1 FASE I

Esta investigación que se va a llevar acabo para este trabajo fin de grado es una estrecha colaboración con el instituto de Pamplona, donde varios docentes y la orientadora llevan trabajando activamente 6 meses en el tema. Con nuestra colaboración se han abierto varias líneas de investigación que de otra forma no hubieran sido posibles de analizar por lo menos este año.

Una de esas líneas es la hipótesis que he decidido analizar. El nivel de coeducación e igualdad transmitido por los docentes en el aula. Centrandome en encuestar a los alumnos y profesores para poder tener una visión más amplia de la realidad. De esta forma y mediante una investigación empririca espero sacar conclusiones extrapolables con fiabilidad.

Tabla 1 Planteamiento de la investigación

Planteamiento de la Investigación	<p>1. El tema de la investigación coeducación y sexismo en la educación.</p> <p>2. Objetivos (Pag...7..)</p> <p>3. El nivel de coeducación e igualdad transmitido por los docentes en el aula.</p>
-----------------------------------	--

3.2.2 FASE II. Diseño y planificación de la investigación

La fase de diseño y planificación de la investigación es muy relevante porque la calidad de los resultados y conclusiones que se obtengan sobre el tema investigado depende en gran medida del grado de corrección y adecuación con que se hayan planificado todos los elementos del mismo.

Durante dos meses se han realizado reuniones semanales para ir analizando y configurando el diseño de la investigación. Para ello se realizó un calendario de fechas para la construcción de la encuesta, la presentación de la misma y la recogida de datos que esta última fue más larga de lo esperado, dos semanas.

Tabla 2. Diseño y planificación de la investigación

Diseño y Planificación de la Investigación	<p>4. Identificación de variables de estudio y su operativización. Porcentage de niños/as escolarizados, el número de faltas que tienen, los partes y las razones de los mismo, los estudios de la familia, el nivel económico, el porcentaje de profesores y profesoras...</p> <p>5. Identificación de los sujetos y población de estudio. En su caso, selección de la muestra. En este caso los alumnos de sexto de primaria. De esta manera podemos ver la realidad educativa del centro siendo ellos los mayores y los que han adquirido la educación entera de primaria en ese centro.</p> <p>6. Elaboración y/o selección de los procedimientos de recogida de información. Planificación de su aplicación. La recogida de información se realizará mediante una encuesta ya que nos parece la forma más idónea para ello. Tratando en todo momento de objetivizar al máximo las preguntas y respuestas.</p> <p>7. Identificación de los procedimientos de análisis de datos. Análisis cuantitativo.</p>
--	--

La elaboración y/o selección de los procedimientos y técnicas de recogida de información permiten obtener los datos necesarios para llegar a establecer las conclusiones pertinentes sobre la situación analizada. La importancia de utilizar buenos procedimientos y técnicas de recogida de información en la investigación radica en que de ellas depende la calidad de los datos que se manejen para establecer conclusiones adecuadas o válidas sobre el tema investigado y para, en su caso, tomar decisiones eficaces sobre cómo intervenir sobre la situación analizada. Estos procedimientos son diversos y pueden servir a fines y objetivos de investigación muy distintos. En el caso de nuestra investigación hemos decidido realizar la recogida de información mediante una encuesta on-line que deberán rellenar los alumnos en el aula de ordenadores con sus tutores.

Esta técnica nos ha parecido la idónea ya que permite que sea cada alumno individualmente y de forma totalmente anónimo que lo rellene. Es una herramienta que permite obtener conclusiones sobre grupos como es nuestro caso.

La encuesta se ha elaborado con rigor absoluto y precisión, donde los problemas han sido el día a día. Se han limitado las repuestas con respuestas cerradas dejando la posibilidad al/la encuestado/a de responder abiertamente al final de la misma.

Las preguntas se han realizado con lenguaje claro, adaptado a la edad y el nivel cultural de las personas que tiene que responder, evitando orientar al encuestado en una determinada dirección, intentando en todo momento ser objetivos.

3.2.3 Fase III: Galdetegiak

Hirugarren fase honetan, ikasleen eta irakasleen galdetegiak egingo zaie erreferentzia.

Ikasleei dagoeneko azaldu zaie eskolan proiektu bat egiten ari garela honen inguruan tutorearen bitartez, haren berri emateaz gain, inkesta bat bete beharko dutela esan zaie. Horretarako tutoreak ikasleak informatika gelara eramango ditu eta saio batean zehar beteko dute inkesta.

Ikasleen inkestak alor ezberdinak hartzen ditu kontutan. Horrela erabaki geneuen kide guztien artean. Ikerketa ezberdinak zirela medio, gai berdinarekinko; Formazioa berdintasunaren inguruan, Gelako denoraren erabiliera, hiztegiaren erabiliera, irakasle-ikasle harremanak eta ikasle-ikasle harremanak eta bukatzeko ikastetxeko espazioa.

Inkesta egiteko prozedura: Lehengo ikasleari sarreratxo txiki bat egiten zaio eta zenbait datuak eskatu, sexua eta adina besteren artean.

Bigarren inkestaren mamian, Berdintasunaren inguruan formaziorik jaso al duen galdetzen zaio eta bere burua nola definituko zuen ere, Feminista, matxista edo herminista. Hiru hitz hauen esnahia azalduta dago zalantzarik ez egoteko.

Hirugarren, Ahozko hizkerari buruz galdetzen zaio, gelan ematen dena, bai irakaslearen aldetik eta bai ikasleen aldetik ere. Ildo horretatik jarraituz eta irakasleak kontutan harturik, denboraren erabilpenari buruz galdetzen zaie. Bertan gizonezkoei gehiago edo gutxiago galdetzen zaien erantzun beharko dute bai eta irakasleak duen harreta gelan berdintasuna transmititzen duen. Gelan ere jarreraren inguruan erantzun beharko dute, zeintzuk jasotzen dute errieta gehiago?

Irakasleak gelan irudiak erabiltzen dituenan kopuru aldetik emakumeak eta gizonezkoak berdin azaltzen diren galdetuko zaie, bai eta testu liburuetan edo haiek prestatutako lanetan.

Laugarren atalean, harremanen atalean, ikasleak irakasle eta ikaslearen arteko harremanei buruz erantzun beharko du eta ikasleen arteko harremanei buruz ere

Azkenik ikastetxeko gune ezberdinen erabilpenari buruz galdeketa egingo da, patioa, gela, soinketalekua, informatika gela...

Inkestaren atal gehiena aldeketa itxi da baina atal bakoitzaren bukaeran ikasleak galdera erabat irekiak ditu nahi duena erantzun ahal izateko.

Inkestan ez dira galdera ireki asko utzi, kudeaketa zailagoa suertatzen delako eta askotan ikasleak idatzi behar baldin badute edozer gauza idazten dute hutsunea betetzearen.

Inkesta honetaz gain irakasleei ere inkesta bat pasatu zaie ikasleen inkesta berdina, atal berdinak kontutan hartuta (Gela, patioa, edukiak, hizkuntza...) baina irakasleei moldatuta.

(I.Eranskina eta II.Eranskinak)

4. HIPOTESIA EGIAZTATZEN ETA PROPOSAMENA

4.1 Hipotesia egiaztatzen

Aitortu beharra dago eragina izan duela murrizketa egoera honek inkestaren emaitzeran. Irakasleak harrera ona izan dute baina haietako batzuk erantzuteari uko egin diote lan gehiago zela argudiatuz. Hau esan ondoren emaitzeak aztertzerako joko dugu. (III.Eranskina)

Irakasleen emaitzetetarik hasiko da. Erantzundako irakasleen %77 a emakumeak dira eta %23 a gizonak. Ikastetxe honetan lehen aipatu bezala gehiago emakumeak dira, irakaslegoan, PAS eta zuzendaritzan ere.

Erantzun dutenen artean gehiengoak, emakume eta gizonak kontutan hartuta, feministak dira %87 a emakumeen artean eta %71 a gizonezkoen artean. Inor ez du bere burua matxista bezala ikusten. Honek hipotesia egiaztatzen du kontrako daturik azaltzen ez baldin bada.

Gelako lan presaketari eta gelako zuzenketekin erlazioa duten emaitzak aztertuz, ikusi dezakegu irakasle gehiengoak gelan hitz egiterakoan sexu desberdintasuna kontutan hartzen duela, hau da pertsona eta ez gizona, %95tak beraz berriro ere hipotesiak egia adierazten du.

Baina zuzenketa galderak aztertuz konturatzen gara irakaslegoaren %95ak aldiz ez duela zuzenketarik egiten sexu desberdintasunak, hau da pertsona eta ez gizona. Eta hizkuntza erabilera sexistak dagoenean kritika edo azterketa egiten duten galdetxean, soilik %45ak egiten duela dio.

Gelako materiala presatatzean eta bereziki irudiei erreparatuz, irakasleei feminitatea eta maskulinitatearen estereotipo tradizionalak iraultzen dituen irudien aukeraketa sustatzen duten galderaren aurrean (hau da gizon erizaina, emakume mekanikoa...), %64ak ezetz erantzun du, ez dio erreparatzen. Eta irakasleen %61ak ere ez du ebaluatzen liburuko edo klaseko apunteak prestatzerakoan irudiak izan dezaketen sexismoari.

Gelarekin erlazioa begiratzen dugunean, emaitzetan ekitatea nabarmena da. Arreta berdina ematen al zaie ikasleei gelan?,edo kasu berdina egiten diezue mutilek eta neskek esandakoari gelan?. Kasu guzti hauetan %95tan baiezkoa eman du erantzuna.

Uxue Itoiz Lleida

Azkeneko atalean diziiplina gelan da. Kasu honetan ikusiko den bezala emaitzak kontrajarriak dira. %60ak dio ez zaizkiola zuzenketa gehiago egiten mutilei gelan baina nerri pedagogikoei buruz galdetzean, ildoarekin jarraituz, %87ak mutilak jasotzen dituzte.

Ikasleen erantzunen artean lagina handiagoa da, ikastetxeko tutoreak eraman bait zituzten ikasleak informatika gelara inkesta betetzera eta.

Lehengo galderako datuak aztertuz, ikasleen artean irakasleetan ez bezala, talde ez berdinak azaltzen dira. Emakumeen artean %83 a feministak ikusten dute haien burua baina, horietaz gain Hembistak%4, Matxistak%1 eta besteak %12 azaltzen dira. Mutilen kasuan, femisnistak dira gehiengoak %48 a, Matxistak %9, Hembistak%8 eta besteak 12%.

Gelako materialarekin erlazioa duten galderen erantzunen azterketn, ikasleen %57ak dio emakume eta gizon kopuru bera ateratzen dena.

Azkeno atala begiratzuz, ikaslegoaren %95ak dio kasu berdina eta arreta berdina ematen zaiela ikasleei. Baina diziplinari buruz galdetzean, ikasleak ezetza ematen dute mutilei neskei baino gehiago zuzentzen zaiela galdetzen denean.

4.2 Proposamena: Tutoretza plana

Aurreko guztia kontutan hartuta ondorengo orrietan tutoretza plan baten proposamen bat egin da, hezkidetza eta sexismoa hezkuntza hobetzeko asmoz.

SARRERA

Hezkuntzari buruzko maiatzaren 3ko 2/2006 Lege Organikoak 6.2 artikulijan ezartzen du Gobernuak finkatu behar dituela Hezkuntzarako Eskubidea arautzen duen ekainaren 3ko 8/1998 Lege Organikoko lehen xedapen gehigarriko 2 ataleko c) letrak aipatzen dituen gutxieneko irakaskuntzak.

Horregatik, argitaratua denez abenduaren 7ko 1513/2006 Errege Dekretua, Lehen Hezkuntzako gutxieneko irakaskuntza finkatzen duena, eta kontuan hartuz Nafarroako Foru Eraentza Berrezarri eta Hobetzeari buruzko 13/1982 Lege Organikoko 47. artikulua eta abuztuaren 31ko 1070/1990 Errege Dekretua, irakaskuntza ez-unibertsitarioaren arloko eginkizun eta zerbitzuak Estatuko Administrazioetik Nafarroako Foru Komunitatera eskualdatzea onetsi zuena, Gobernuari dagokio bere eskumenen esparruko lurralderako curriculumaz ezartzea.

12. artikulua.

Tutoretza

1. Derrigorrezko Hezkuntzan tutore lanak zuzenduko du ikasleen hezkuntza-prozesua, bai bakoitzarena, bai taldearena.
2. Irakasle tutoreak irakasle taldearen esku-hartzea koordinatuko du etaharrernan iraunkorra izanen du familiarekin Hezkuntzarako Eskubidea arautzen duen uztailaren 3ko 8/1985 Lege Organikoaren 4.1. artikuluko d) eta g) letretan onartutako eskubideez baliatzea errazteko.

Ikastetxearen heziketa-proiektuaren barruan, tutoretza-plana da ikasleen eskolatzealdi osoan orientazio eta jarraipen ekintza guztiak antolatzeko egitura. Oinarrizko gaitasunak lortzea da orientazio eta jarraipen ekintza horien helburua.

HELBURUA

Tutoretza-lanaren helburua da ikasleak bere burua ezagut dezala eta onar dezala, sozializazio-prozesua hobe dezala, erabakitzen eta ikaskuntza-arazoak konpontzen ikas dezala, eta bere proiektu pertsonal eta profesionalaren protagonista senti dadila.

EDUKIAK

Edukiak gaikako lau multzotan jaso daitezke, eta etapan zehar garatuko dira. Gaikako lau multzo horiek hauek dira: garapen pertsonala, besteekiko harrernanak, lanbide-orientazioa eta ikasketa-prozesuak. Laurek hezkuntza-orientazio lotura zuzenagoa duten oinarrizko gaitasunak garatzen laguntzen dute.

Tutoretza lanaren eremuak

Ikasle bakoitza

- Ikasleen harrera eta integrazioa
- Lan-ohiturak
- Ikaslearen garapena eta egokitzapena

EREMUAK	JARDUERAGUNEAK
Ikasleen harrera eta integrazioa	Harrera eta aurkezpen-jarduerak Taldean integratzeko jarduerak
Taldearen antolamendua eta funtzionamendua	Ikasleei buruzko informazioa biltzeko ekintzak Gelako antolamendurako eta tuntzionamendurako jarduerak Taldea sustatzeko jarduerak
Lan-ohiturak eta norberaren zaintza	Oinarrizko ohiturel lotutako jarduerak Arloetan lan egiteko arauak Arlobakoitzean pentsatzen irakasteko estrategiak
Pertsona, eskola eta gizarte mailako garapena eta egokitzeapena	Autoestimua bultzatzeko jarduerak egokitzeapena Sexu-nortasuna garatzeko jarduerak Genero-nortasuna garatzeko jarduerak Gizarte-trebetasunak garatzeko jarduerak Gatazkak konpontzeko jarduerak
Familien parte-hartzea	Familiekin bilerak egitea, taldeak Bakarkako elkarriketak
Ikasleekin egiteko ebaluazio-jarduerak	Ikasleekin egiteko ebaluazio-jarduerak Gainerako irakasleekin koordinatzeko jarduerak ebaluatzen

Ikastaldea

- Taldearen antolamendua
- Taldearen funtzionamendua Familiak eta ingurune soziala

- Ingurunearen iriplikazioa Irakasle taldea
- Koordinazica
- Ebaluazioaren prozesua

TALDE TUTORETZAN LANDUKO DIREN GAIAK

LEHENENGO HIRUHILEA N

1. TUTOREIZAN IKASLEEI HARRERA

- Aurkezpen eguna: tutoretzarako irizpideak
- Ikastetxeko funtzionamendurako arawak

2. GELAKO IKASLEAK EZAGUTU

- Ikasleentzako enkesta
- Ikasleen tutoretzako informazioa

3. GURASOEN BILERA

4. IKASTALDEKO ORDEZKARIAK HAUTATZEA

5. AURREBALUAKETA

- Aurrebaluazio saioa
- Talde-tutoretza
- Ikasleen zailtasunak eta beharrak detekzioa eta erabakiak hartu (Aniztasunaren trataera)

6. IKASGELAKO ARAUAK

- Gelako funtzionamendurako
- Ikasleen arteko kohesioarako
- Ikastetxeko Barne Araudegia lantzeko.
- Ateraldiak koordinatzeko

FIL MAK GAIA LANTZEKO

1. Mailan: El club de los poetas muertos
2. Mailan: La clase
3. Mailan: El señor de las moscas / La guerra de los botones
4. Mailan: La ola

---

7. EMAKUMEEN KONTRAKO INDARKERIAREN EGUNA

- Urteroko jasotzen den materiala (sindikatuetatik;....) eta karpetan dagoena mailakaturik.

FILMAK GAIA LANTZEKO

1. **Mailan: Quiero ser como Beckham**
2. **Mailan: Billy Eliot**
3. **Mailan: Las mujeres tienen curvas**
4. **Mailan: Nagore**

8. LARRIALDI PLANA

9. 1. EBALUAZIOA

- Ebaluaketa saioa
- Talde-tutoretza: taldeari buruzko 1. ebaluazioa eta ikaslez-ikasle

BIGARRENHIRUHILEAN

IKASKETETAKO ORIENTAZIO URTEKO LAN PLANA (mailaka eta tutoretzaren bitartezbideratua).

10. SARE SOZIALAK ETA INTERNETAREN ERABILERA

11. IKASTEKO TEKNIKAK, OHITURAK ETA ESTRATEGIA DIDAKTIKOAK

- 1. Mailan: Ikasteko teknikak: metodoaren urratsak.
TEKNIKA ENTRENATZEKO: Azpimarraketa, ideiei nagusiak eta bigarren mailakoak bereizten ikasi.
- 2. Ikasteko teknikak: metodoaren urratsak (laburpena)
TEKNIKA ENTRENATZEKO: esquemak egiten ikasi.
- 3. Maila: Ikas ohiturak eta ikasteko metodoa.

12. TEKNIKA ENTRENATZEKO:

- Laburpenak
- Ikasteko ordutegia
- 4. Mailan: TEKNIKAK ENTRENATZEKO
  - 1. Mapa kontzeptualak
  - 2. Azterketak

13. BIZIKIDETZA ETA BULLYING /SOZIOGRAMA

- 1. Maila: Ikasleak pertsona gisa gara daitezen sustatzea: Zuk zer egingen zenuke? Ikaskedeen arteko larderia eta tratatu txarra.
- 2. Maila: Nola erabaki: Zertarako erabil daiteke. Askatasuna. Zuek zer du eragina.
- 3. Maila: Erabakien ondorioak: Zertarako erabil daiteke. Zein da fire etorkizuna ikasle bezala?
- 4. Maila: Ikaskideen arteko larderia eta tratatu txarra

FILMAK GAIA LANTZEKO

- 1. Mailan: Eman Bostekoa

- 2.Mailan: Cadena defavores
- 3.Mailan: La primera vez/Bullying
- 4.Mailan: Cobardes

HIRUGARREN HIRUHILEAN

14. MUNDUKO INHAUTERI EZBERDINAK/ KULTUREN ARTEKO
DESBERDINTASUNAK/ GIZA ESKUBIDEAK

15. EBALUAZIOA eta EBALUAZIO FINALA

Alor tradizionaletan bezala, tutoretzan eta orientabidean ere ebaluazio- irizpideak identifikatu dira. Irizpide horiek gaitasunak eskuratzen doazela egiaztatzeko balioko diete ikasleei eta tutorear.

BALIABIDEAK I MATERIALAK

Multzo bakoitzeko materiala aldatu/gaukotu egingo dira etapan zehar eta ikasturtean zehar.

URTEKO TUTORETZA PLANAREN EBALUAZIOA

Ebaluazioa gutxienez, gaiaz-gai errebisatuko da (VII. Eranskina) eta ikasturte amaieran MEMORIA egingo da:

1. Gaiaz gaiko ebaluazioa: Helburuak bete diren; aurkitu diren zailtasunak; bai kualitatibo bai kuantitatiboki ebaluatuz.
2. Tutore bakoitzak ebaluatuko du landutako programa orokorra (edukiak / baliabideak).
3. Hurrengo ikasturterako proposarnenak

Ondoren azaltzen de tutoretza plana lehengo DBHko ikasleentzako plana da. Berezik arreta jarri da eta gainera atal berri bat bezala ezarri da hezkidetza eta sexismoa eskolan lantzeko.

Bertan jarduera bereziak proposatu dira berdintasuna benetan eskolan errealitate bat bihurtzeko.

DBH 1	HELBURUAK	IHARDUERAK	BITARTEKOAK	DENBORA	EBALUAZIOA
AUTOESTIMA	<p>-Taldean eta bizitzan guztiok geure tokia badaukagula erakustea.</p> <p>- Norberaren zerbait besteekin partekatzen duten ikasle guztien auto-estimua indartzea.</p>	<p>-1- Ene altxorra aurkeztuko dut.</p> <p>-2-Nolakotasun positiboen bila</p>	<p>-Neska edo mutil bakoitzari klasera bere "altxorretako bat"ekartzea eskatuko zaio: gauzaren bat.</p> <p>Koadernoan idazteko</p> <p>- bosteko taldetan</p>	<p>-55 min.ko saio bi.</p> <p>-55 min.ko saio bat.</p>	<p>Programaren behaketa erregistroa</p> <p>Taldearen balorazioa(1etik 10era)</p> <p>Zikloko koordinazio saioa</p>
TALDE KOHESIOA	<p>-Talde bateko kide zarela sentittzea.</p> <p>- Talde harremanak garatu.</p> <p>-Gutuna eta postazala testu formatoa gogoratu.</p> <p>-Sentimentu ezkorrak onartu eta bideratzen saiatu.</p>	<p>-1- Maite zaitut</p> <p>-2-Hartzailerik gabeko gutuna</p>	<p>Ikasle bakoitzeko aulki edo uztai bana.</p>	<p>-20 min</p> <p>-20 min</p>	-

DBH 1	HELBURUAK	IHARDUERAK	BITARTEKOAK	DENBORA	EBALUAZIOA
TREBETASUN SOZIALAK	-Emozioen adierazpena eta kontrola. -Tentsioa arintzea. -Entzute aktibo ohitura garatzea. -Arauak onartzea. -Lankidetzaren mezuak idatzi.	-1- Tximeleta	- Koadernoan idazteko.	-30 min	
	- ikasleek identifikatzen diren taldeetan ematen diren rola. - ikasleentzako arteko errespetua sustatzea. - ikasleentzako arteko harremanak hobetzeko proposamenak egitea.	-2- Gizarte rola 4. ekintza	- ikasleentzako lan-fitxa	-55 min. ko saio bat.	

<p>ARAZOEN KONPONKETA</p>	<p>-Ikasleak pertsona gisa gara daitezen sustatzea.</p> <p>- Erabakitzeko gaitasuna eta asertibitatea bultzatzea.</p> <p>- Ahoz adierazteko gaitasuna eta eztabaidatzeko gaitasuna garatzea.</p> <p>- Gatazkak konpontzeko estilo desberdinak aztertu.</p> <p>- Emozioen erregulazioa</p>	<p>-1-Zuk zer egingo zenuke? 1.ekintza</p> <p>-2- Gatazkaren kontzeptua</p>	<p>- ikasleendako lan-fitxa</p> <p>- ikasleendako lan-fitxa</p>	<p>-55 min.ko saio bat.</p> <p>-55 min.ko saio bat.</p>	
<p>BEREZIKI HEZKIDETZA ETA SEXISMOA LANTZEKO</p>	<p>- Gizonak eta emakumeak funtsean berdinak garela jabetzea.</p>	<p>Berdinak gara</p>	<p>Fitxak: Testu ezberdinak eta galderak</p>	<p>55 min.ko 3 saio.</p>	

	- Indarkeriaren arazoaren aurrean nola jokatu	No estas sola, Sara.	Fitxak	55 min.ko 2 saio.	
	- Emakume eta nesken aurkako indarkeria ezagutu ekiditzeko	Azaroaren 25	Fitxak	55 min.ko saio bat.	
	- Emakumea eta zientzia	Nazioarteko eguna	Fitxak	55 min.ko saio bat.	

CONCLUSIONES Y CUESTIONES ABIERTAS

Después de haber analizado los datos, una de las conclusiones ante las que nos encontramos es que, nadie parece saber que como se corrige el sexismo en muchos de sus ámbitos.

Cuando, ante la pregunta de si los profesores en una clase magistral tienen en cuenta el sexismo del lenguaje, un 95% de ellos/as respondieron que sí lo tienen en cuenta; pero cuando nos vamos a hechos, quizás menos interiorizados, los datos nos sorprenden. Por ejemplo, ante las correcciones de trabajos, el 95% no corrige el lenguaje sexista y si se detecta solo el 50% de ellos/as lo analizan, intentado llegar al porque. Una incoherencia con la primera respuesta.

Otro de los datos que nos llevan a decir que nuestra hipótesis no es cierta es el tratamiento de las imágenes sexistas en clase. Más de un 60% de los docentes no corrige ni evalúa las imágenes de libros, textos, videos o carteles que se puedan utilizar en clase. Por lo tanto el nivel de coeducación y sexismo que transmiten los docentes podemos decir que se centra exclusivamente en todo lo relacionado con la forma oral pero cuando analizamos la forma escrita esta, es casi inexistente.

Ante problemas disciplinarios, haciendo referencia los datos de fracaso escolar comentado anteriormente, como hemos podido ver en los resultados de la investigación, los varones son los que más medidas pedagógicas correctoras tienen. En concreto un 87%, tasa elevada. Ante esto podemos concluir que existe una relación entre el fracaso escolar y el porcentaje de medidas correctoras impuestas.

Datos que sorprende es que el 60% de los/las encuestado/as, no creen que realizan en clase más corrección a los hombres que a las mujeres y remarco lo de creen ya que a la vista de los datos no es correcto.

Entre los datos de los alumnos, cabe destacar que bien entre las mujeres y también entre los hombres existe un porcentaje que se considera machista, dato que sorprende cuando la hipótesis insitía en que la igualdad es una realidad educativa.

Respecto al material utilizado en clase, solo el 57% responde que el número de mujeres y de hombres que aparece en los mismos es igual. Queda la duda de si aquellos/as que han respondido "n" es porque realmente así lo consideran o porque no

se han fijado en ello, ya al igual que en el profesorado, este hecho puede ser algo que no se tenga tan interiorizado.

Por último el 95% de los encuestados afirma, en esto coinciden con el profesorado, que se le atiende de igual manera a los dos sexos mientras se encuentra en clase.

Cuando hablamos de disciplina vuelve a sorprender el dato de que los hombre no son más corregidos en el aula ya que a la hora de realizar medidas correctoras éstos son los que mayor número tienen.

Por ello creo que la formación del profesorado y de toda la comunidad educativa en este tema es esencial para que la igualdad sea una realidad en la sociedad, ya que no lo es todavía.

ERREFERENTZIAK

- Agirre, I., Arrigain, I., Moreno J. (2010) *Hezkidetza*. <http://ikerisabeljanire.blogspot.com.es/2010/11/hezkidetza.html>
- Alvarez, A. (2007ko martxoan) *Zergatik erabili behar dugu hizkera ez-sexista?*. Hik Hasi aldizkaria (116.alea). <http://www.hikhasi.com/artikulu/1396-en-aurkitua>.
- *Berriozarko tutoretza plana*. (2010). Eg: Berriozarko ikastetxe publikoa.
- *Datos y cifras curso escolar 2011/2012*. (2010). Ministerio de Educación. Secretaría general técnica. Madrid. Eg: Publicaciones oficiales del estado.
- *Haurrak afektibitate eta sexu aniztasunean hezten*. Hik Hasi aldizkaria (114.alea). (2007ko urtarrilean) <http://www.hikhasi.com/artikulu/1408-en-aurkitua>.
- *Hezkidetza, detaile sutilen indarra*. Hik Hasi aldizkaria (96.alea). (2005) http://zubiakeraikitzen.blogspot.com.es/2007_01_01_archive.html -en aurkitua.
- Martínez González, R. (2007). La investigación en la práctica educativa: Guía metodológica de investigación para el diagnóstico y evaluación en los centros docentes. Ed: Mec. (31.orr)
- Tranche, J.L, García, A.C. eta Rubio, T. (1989). *Lehen hezkuntzan aniztasunaren trataerari heltzeko orientabideak* liburuan. Gasteiz. Eusko Jaurlaritza. Hezkuntza, unibertsitate eta ikerketa saila.
- Ucar, T. (2011). *"Resolución sobre los resultados educativos de los varones"*. Ed: Consejo Escolar.
- Ziarreta, A., (2011 azaroan) *Zein jarrerak bultzatzen dute sexismoa eskolan?*. <http://danokberdin.blogspot.com.es/2012/11/0-0-1-662-3643-e.html-en-aurkitua>.

BIBLIOGRAFIA

- Angulo, A. "la tutoría en educación primaria Ed. Praxis. Monográfico Escuela española. 2003.
- Bisquerra, Rafael. "Educación emocional. Programa de 3-6 años". Ed. Praxis. Monográfico Escuela Española.
- Bisquerra, Rafael. "Educación emocional. Programa de Primaria". Ed. Praxis. Monográfico Escuela Española.
- Angulo, A. "la tutoría en educación infantil" Ed. Praxis. Monográfico Escuela española. 2003
- " Emocionate I y II . Programa de desarrollo infantil en competencias emocionales. Ciclo 1º de primaria. Ed ICCE
- GallegoG, D. " Educar la inteligencia emocional en las aulas" Ediciones PPC
- Ibarrola, B. "Cuentos para Sentir y Pensar I y II"
- " Sentir y Pensar" Cuentos
- Casajús, L. " Mediación y resolución de conflictos" . Gob. De Navarra (Esukera y Castellano para la ESO adaptable a 3er ciclo). 2008
- Torrego Juan Carlos. "Mediación en centros escolares". Ed. Narcea 2005
- San Juan Patxi. "Bitartekoen prestakuntza- Materialak". Nafarroako Gobernua/Euskara Zerbitzua 2006
- Segura Manuel. "Enseñar a convivir no es tan difícil". Bilbao, Desclée de B. 2005
- Goleman Daniel, "Inteligencia emocional". Barcelona, Kairós 1996
- Goleman Daniel "Inteligencia Social" . Barcelona, Kairós 2006
- Avilés José M^a, "Bullying. Intimidación y maltrato entre el alumnado" STEE-EILAS 2002
- Roca Elia, "Cómo mejorar tus habilidades sociales". Valencia, ACDE Psicología 2007.
- Vaello Orts Juan. "Resolución de conflictos en el aula". Santillana 2003
- Vaello Orts Juan. "Las habilidades sociales en el aula". Santillana 2005

- Vaello Orts Juan. "Como dar clase a los que no quieren" Santillana (Fotocopias)S.A. 2007
- Segura y Arcas, "Educar las emociones y sentimientos". Madrid. Narcea 2003
- Segura y Arcas, "Relacionarnos bien", Madrid. Narcea 2004 (Infantil y Primaria
- Fernández García Isabel, coord. "Guía para la convivencia en el aula". CissPraxis, S.A. 2002
- Garaigordobil, M. Juegos Cooperativos y creativos para grupos de niños de 4 a 6 años Ed. Pirámide 2006.
- Garaigordobil, M. Juegos Cooperativos y creativos para grupos de niños de 6 a 8 años Ed. Pirámide 2006.
- Garaigordobil, M. Juegos Cooperativos y creativos para grupos de niños de 8 a 10 años Ed. Pirámide 2006.
- Garaigordobil, M. Juegos Cooperativos y creativos para grupos de niños de 10 a 12 años Ed. Pirámide 2006.
- Boqué,C. " Hagamos las paces. Mediación 3-6 años. Ed CEAC
- Boqué, C. "Guía de Mediación Escolar."
- "El piso de abajo de la escuela". Ed Infantil
- Palov, S. Sentir y crecer . El crecimiento emocional en la infancia. Ed. Narcea
- (<http://www.educacion.navarra.es/portal/Informacion+de+Interes/Asesoría+para+la+Convivencia>) WEB de Convivencia del Gobierno de navarra.

MATERIALAK

- GATAZKAREN EBAZPENA: LEHEN HEZKUNTZARAKO CURRICULUMA. Ramón Alzate Sáez de Heredia.
- ADIMEN EMOZIONALA: Haur Hezkuntza, Lehen Hezkuntza eta Derrigorrezko Bigarren Hezkuntza. Gipuzkoako Foru Aldundia.
- EXPERIENCIA PRÁCTICA: SOLUCIÓN DE CONFLICTOS EN EDUCACIÓN INFANTIL. Marinaleda (Sevilla)
- Moreno, A. (Coord.)(2001): "Dinámicas y actividades para sentir y pensar. Programa de inteligencia emocional para niños de 3 a 5 años". Ediciones SM. Madrid
- Segura Manuel. "Ser persona y relacionarse". Madrid. Narcea 2002 (Secundaria)
- DVD: "Seminario: La convivencia en los centros de Secundaria" IRUÑAKO ILZ. Gobierno De Navarra
- KITSCAIXA VALORES-BALIOAK. Fundación "La Caixa" 2008
- EMAN BOSTEKOAK: Bullyingaren prebentziorako materiala DBH. Javier Monzón y Pedro Mª Torres. Erein 2006
- - *Kilimak*. Sexuen Hezkuntza lantzeko ikas-liburua. 8-10 urte. SANCHO, Nerea eta LANDA, Ivan (ir.), Erein, 2006.

I. ERANSKINA: IKASLEEN INKESTA

Honen bidez jasoko diren datuak eta informazioa ikastetxeko emakumeen eta gizonen arteko berdintasuna lortzeko hartuko diren neurrien adierazle bezala erabiliko dira. Anonimoa da eta zintzoki erantzutea ezinbestekoa da.

Mila esker!

*Obligatorio

DATUAK

Sexua *

Jaiotze herrialdea *

Jaiotze urtea *

Gaitasun urritasunik baduzu? *

Irteeretan parte hartzen duzu? *

Atzerrira joateko ikastaroetan parte hartzen duzu? *

FORMAZIOA BERDINTASUNEAN

Berdintasunari buruzko tailerren/ikastaroren bat jaso duzu? *

Baiezkoa bada, zein/zeri buruzkoa?

Berdintasunari buruzko tailerrik/hitzaldirik jaso nahi duzu? *

Baiezkoa bada, arloren batean zehazki? (harreman sentimentalak, indarkeri sexistaren prebentzioa, rolak, emakumea eta kirola, feminismoa, hizkuntzaren erabilera ez-sexista...)

Non kokatzen duzu zure burua? *

(Feminista: emakume eta gizonen arteko berdintasuna; matxista: gizona emakumearen gainetik gailentzea; "hembrista": emakumea gizonaren gainetik gailentzea -definizioaz, praktikan ez da ematen-)

Besterik erantzun baduzu azaldu zein:

AHOZKOAREN ERABILERA KLASEAN

- Orokorrean, hitz egiterakoan sexu desberdintasuna kontuan hartzen dut (hau da, maskulinoa eta femeninoa bere gain hartzen dituen adiera generikoak erabiltzen ditut... adibidez; pertsona eta ez gizona). *

Egunerokoan maskulinoa generiko bezala erabiltzen dut (gizonak, anaiak...). *

Maskulinoa eta femeninoaren erabilera soilik idazterakoan hartzen dut kontuan. *

Hizkuntzaren erabilera ez-sexista izan al da noizbait azterketarako, kritikarako edo ironiarako gai? *

Erantzuna baiezkoa bada, aipatu zein izan zen egoera eta honen balorazio bat egin

DENBORAREN ERABILERA

Gelan mutilei neskei baino gehiago galdetzen zaie? *

Berdin kasu egiten zaie mutilek eta neskek esandakoari? *

Arreta bera ematen zaie mutilei zein neskei? *

Dsiziiplina zuzenketa gehiago egiten zaizkie mutilei neskei baino? (zintzo portatzeko esan, isilik egoteko, kanporatu...) *

IRUDIEN ERABILERA (ARIKETETAKOAK, DIAPOSITIBAK, FOTOKOPIAK, EREDUAK, MARRAZKIAK, ARGAZKIAK....)

Klasean erabiltzen diren irudiak sexistak izan ohi dira? *

Ematen zaizuen materialetan emakume eta gizonen kopurua bera da? *

HARREMANAK

IRAKASLE ETA IKASLEEN ARTEKO HARREMANAK

Hizkera bera erabiltzen dute mutilei edota neskei hitz egitean. Adibidez, mutilak azkarrak direla diogu eta neskak langileak? *

Ohar/abisu mota berdinak egiten zaizkie mutilei eta neskei? *

Arazo baten aurrean, soluziobide berdina proposatzen zaio ikaslea mutila edo neska izanda? *

Mutilei neskei baino gehiago eskatzen zaie bere ikaskideei laguntzeko? *

Modu berean errieta egiten zaie edota saritzen dira klasean neskak eta mutilak? Adibidez, lanetan txukuntasun maila bera eskatzen da? *

IKASLEEN ARTEKO HARREMANAK

Berdin hitz egiten diozue elkarri neska edo mutila izan? *

Berdin hartzen da ikaskide batek esandakoa neska edo mutila bada? *

TOKIAK (ESPAZIOA)

Espazio bat egokia dela esan dezakegu, espazio horretan suertatzen diren jarduera eta harremanetarako egokia denean. Baina zuzen erabilia izaten ari den jakin nahi badugu, espazioaren erabilerari erreparatu beharko diogu.

IKASTETXEKO GUNE DESBERDINETAN

Gelen erabileran, gune komunetan (liburutegia, informatika gela, areto nagusia, gimnasia-lekua, laborategia eta abar.) Sexuen arteko parekidetasuna errazten duten guneak dira? *

 ▼

Gimnasia-lekuan ariketa berak egiten dituzte neskek eta mutilek? *

 ▼

Neska-mutil bikotetan lan egiten bada nork erabiltzen du ordenagailua? *

 ▼

Mutilek eta neskek ardura berdinak dituzte prestaketan, biltzerakoan, gela edota ikastetxea dekoratzerakoan? *

 ▼

Laborategian, taldeka lan egitean nork erabiltzen du tresneria? *

 ▼

Nork garbitzen eta biltzen ditu tresnak? *

 ▼

Zein sexu da nabariena ikastetxerako sarrera eta irteeretan? *

 ▼

PATIOA

Zure ikastetxean kontuan hartzen da mutil eta neska guztiei ez zaiela futbola gustatzen? *

 ▼

Neska-mutilak hitz egitera edota jolas lasaietara jolastera eser daitezkeen gune lasaiak badira? *

 ▼

Bada gunerik lurrean jolastu ahal izateko baloi kolperik jaso gabe? *

 ▼

Jolaserako espazioan mutilak dira protagonista (= gehien ikusten direnak, erabakiak hartzen dituztenak eta besteen oniritzia dutenak)? *

 ▼

- Neskek kanpoaldeko espazioetara jotzen dute gehiago eta ez erdigunekoetara? *

 ▼

Jolas berdinetara jolasten dute edota jarduera berdinak egiten dituzte neskek eta mutilek? *

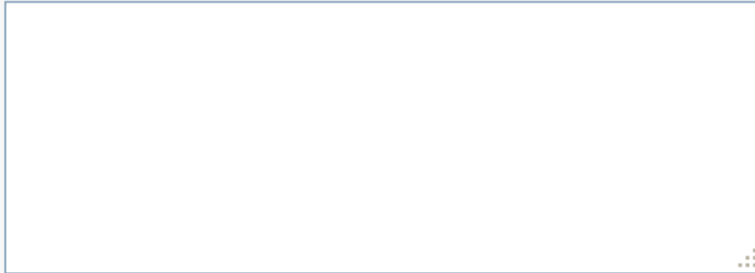
 ▼

IKASLEEN ARTEKO HARREMANAK

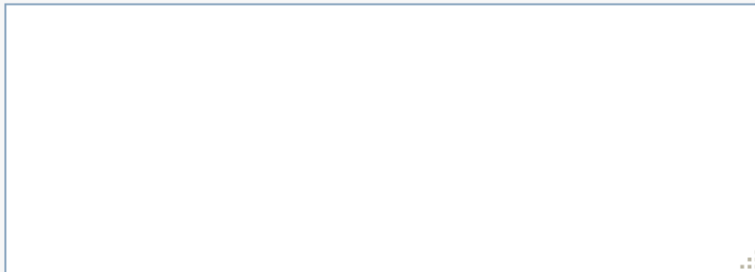
Nesken artean nolakoak dira arrakastatsuenak/ospetsuenak? Deskribatu *

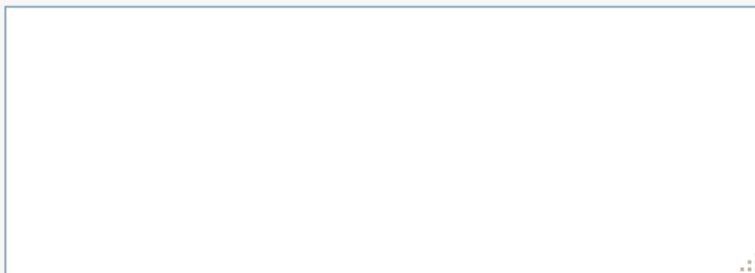
Mutilen artean nolakoak dira arrakastatsuenak/ospetsuenak? Deskribatu *

Klasean eztabaida bat dagoenean nori ematen zaio arrazoia? Azaldu (neska edo mutila den, nolakoa den, zein jarrera duen...) *

Mutilek proposamenak egiten dituztenean, zein komentario egiten dituzte neskek? *

Neskek proposamenak egiten dituztenean, zein komentario egiten dituzte mutilek? *

“Marikoi”, “marimutil”, “tortilera”... bezalako komentario deskalifikatzaileak entzuten dira? *

Edozein ohar, proposamen,... egin nahi baduzu hemen egin dezakezu

II. ERANSKINA: IKASLEEN INKESTA

BEHIN INKESTA BETETZEN HASIZ GERO BUKATU EGIN BEHAR DA, EZIN BAITA UTZI DUZUNERA BERRIRO SARTU.

KPBko azpitalde bat osatu dugu EUNATE BHIko hezkidetza egoera aztertzeko. Inkesta honetatik, eta zentruko gainerako hezkuntza agenteei egindako inkestetatik, jasoko diren datuekin berdintasun diagnosia egingo dugu genero ikuspegitik. Datu horiekin zentruko Hezkidetza Plana osatuko dugu.

Iradokizun edo oharrik egin nahi izanez gero atal bakoitzaren amaieran egiteko aukera duzu. Mila esker!

*Obligatorio

DATUAK

Datu hauek ikastetxeko langilegoaren tipologia ezagutzeko eta biltzen diren datuak irizpide desberdinen arabera sailkatu ahal izateko dira. Inolaz ere, ez da intimitatea urratuko eta anonimatoa beti mantenduko da.

Sexua *

Jaiotze herrialdea *

Jaiotze urtea *

Gaitasun urritasunik baduzu? *

Egoera zibila *

Lan egoera *

Kontratatua izanez gero zenbat denborarako kontratua da?

Lanaldia zenbatekoa da? *

Ez badago zuk daukazuna jarri hurbilena.

Seme-alabarik baduzu? *

Baduzu zure kargu dagoen pertsonarik? *

Baiezkoa bada, zenbat?

Zein da zure kargu dagoenaren egoera?

Familia bizitza eta lan-bizitza bateratzeko baduzu ordutegi murrizketarik? *

Baietz erantzun baduzu, esan mesedez zenbat ordukoa den

Eman portzenataia zenbakitan.

Irteeretan parte hartzen duzu? *

Atzerrira joateko ikastaroetan parte hartzen duzu? *

Baduzu formaziorik berdintasunean? *

Baiezkoa bada, arloren batean zehazki?

Ezezkoa bada, zergatik?

Non kokatzen duzu zure burua? *

(Feminista: emakume eta gizonek eskubide berak izatea; Matxista: gizonaren emakumearekiko gailentasuna; "hembrista": emakumearen gizonarekiko gailentasuna -praktikan ez dena ematen-)

Besterik erantzun baduzu, zehaztu zein:

Atal honi buruzko iradokizun edota oharrik egin nahi baduzu hemen idatz dezakezu:

HIZKUNTZAREN ERABILERA

Orokorrean, klasean hitz egiterakoan sexu desberdintasuna kontuan hartzen dut (hau da, maskulinoa eta femeninoa bere gain hartzen dituen adiera generikoak erabiltzen ditut... (Gurasoak esaten dut eta ez aitak edo amak)). *

Maskulinoa eta femeninoaren erabilera soilik idazterakoan hartzen dut kontuan. *

Hizkuntzaren erabilera ez-sexista izan al da noizbait azterketarako, kritikarako edo ironiarako gai? *

Erantzuna baiezkoa bada, aipatu zein izan zen egoera eta honen balorazio bat egin

• Zuzenketei dagokienez, ikasleek hitza irakasleen galderei erantzuteko zein euren ideia, sentimendu, iritziak, eta abar. adierazteko erabiltzen dute, idatziz eta ahoz. Testuinguru honetan irakasleek (eta ez soilik hizkuntzetakoek) ikasleek idatzi eta esandako hainbat gauza zuzendu ohi dute. Honen harira...

Erantzun hurrengo galderak

Idazten edo hitz egiten dutena zuzentzerakoan maskulinoa bakarrik erabiltzea ez dela aproposa zuzentzen tematzen naiz? *

Sekula ez dut zuzendu hitz egiten edota idazten duten hori sexu desberdintasunaren arabera, ortografia akatsak, adierazpenean ulermen eza edo hiztegi egokiaren erabilera bezalakoekin harremana dutenak zuzentzen ditut soilik. *

Ez dut sekula hitz egiten edo idazten dutena zuzentzen ez naizelako hizkuntza irakaslea. *

Zure ustez, hizkuntza hezkuntzak kontuan izan beharko lituzke hizkera ez-sexistaren erabilera ahalbidetzen duten gaitasun eta jarrearen irakaspena? *

BILERETAN

Escola kontseiluetan, familia bileretan, klaustroetan, ebaluazio saioetan, mintegi bileretan, ziklo, tutore edo zuzendaritza bileretan... Hizkuntza ez-sexista erabiltzen da?

Orokorrean, nabari da irakasleen gehiengoaren nahia sexu desberdintasuna kontuan izateko izaera generikoko adierak erabiltzeko? *

 ▼

Gehiengoan maskulinoa erabiltzen da generiko bezala (gizonak, mutilak, anaiak...)? *

 ▼

Soilik kontuan hartzen da zenbait dokumentu idatzietan, hala nola, gurasoei zuzendutako gutunak, hezkuntza administrazioarekin komunikatzeko... *

 ▼

Norbaitek hizkuntzaren erabilera sexista egiten badu, aztertu eta kritika egiten da? *

 ▼

Norbaitek hizkera ez –sexista erabiltzen duenean, kritika eta ironiarako gaia da? *

 ▼

Gizon irakasleek gehiagotan hitz egiten dute? *

 ▼

Hitzaren erabilera parekidea da ikastetxean dauden emakume eta gizonen portzentajea kontuan izanik? *

 ▼

Iradokizun edota oharrik egin nahi baduzu hemen idatz dezakezu:

DOKUMENTU IDATZIETAN

(gurasoentzako gutunak, web orria, hezkuntza administrazioarekin korreoa, bileretarako deialdiak, programazio didaktikoak...)

Hizkuntzaren erabilerari dagokionez maskulinoa generiko bezala erabiltzen da? *

 ▼

- Hizkuntza ez sexista hezkidetzat gaiei buruzko idatzietan erabiltzen da soilik (emakumearen eguna, genero indarkeria...)? *

 ▼

Ikastetxeko zuzendaritza eta irakasle bakoitzaren esku gelditzen da? *

 ▼

DENBORAREN ERABILERA

Gelan mutili neskei baino gehiago galdetzen diegu? *

 ▼

Berdin kasu egiten diegu mutilek eta neskek esandakoari? *

 ▼

Arreta bera ematen diegu mutili zein neskei? *

 ▼

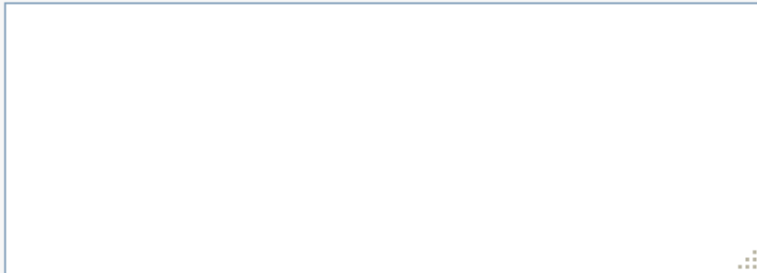
Dsiziaplina zuzenketa gehiago egiten diegu mutili neskei baino? *

 ▼

Aniztasunaren trataera dela eta, nork jasotzen du neurri pedagogiko gehiago? *
(errefortzuak, egokitzeak, laguntza pedagogikoa...)

 ▼

Iradokizun edota oharrik egin nahi baduzu hemen idatz dezakezu:

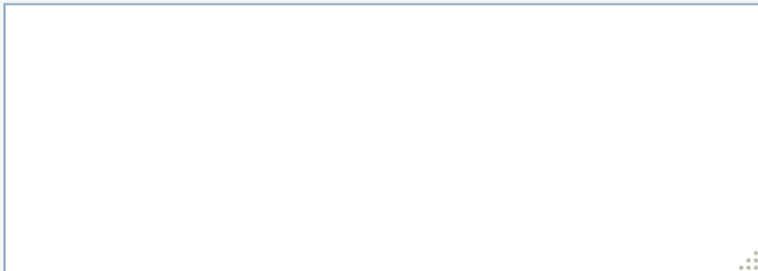

IRUDIEN ERABILERA (ARIKETETAKOAK, DIAPOSITIBAK, FOTOKOPIAK, EREDUAK, MARRAZKIAK, ARGAZKIAK....)

Irudi horiek izan dezaketen sexismoa ebaluatzen dugu? *

Feminitatea eta maskulinitatearen estereotipo tradizionalak iraultzen dituen irudien aukeraketa sustatzen dugu? Adibidez, gizon erizaina, emakume zientzialaria... *

Iradokizun edota oharrik egin nahi baduzu hemen idatz dezakezu:

IRAKASLE ETA IKASLEEN ARTEKO HARREMANAK

Hizkera bera erabiltzen dugu mutilei edota neskei hitz egiten diegunean? Adibidez, mutilak azkarrak direla diogu eta neskak langileak? *

Ohar mota berdinak egiten dizkiegu? *

Arazo baten aurrean, soluziobide berdina proposatzen dugu mutilak zein neskak izan? *

Neskei mutilei baino gehiagotan eskatzen diegu bere ikaskideei laguntzeko klaseko jardueretan? *

TOKIAK (ESPAZIOA)

Espazio bat egokia dela esan dezakegu, espazio horretan suertatzen diren jarduera eta harremanetarako egokia denean. Adibidez; gune bat handia dela badiogu, dituen metro karratuen eta erabiltzen duten pertsona kopuruaren arteko harremana ezagutu beharko dugu. Baina zuzen erabilia izaten ari den jakin nahi badugu, espazioaren erabilerari erreparatu beharko diogu.

IKASTETXEKO GUNE DESBERDINETAN

Gimnasia-lekuan ariketa berak egiten dituzte neskek eta mutilek?

Neska-mutil bikotetan lan egiten bada nork erabiltzen du ordenagailua? *

Mutilek eta neskek ardura berdinak dituzte prestaketan, biltzerakoan, gela edota ikastetxea dekoratzerakoan? *

Laborategian, taldeka lan egitean nork erabiltzen du tresneria?

Nork garbitzen eta biltzen ditu tresnak?

Zein sexu da nabariena ikastetxerako sarrera eta irteeretan? *

Iradokizun edota oharrik egin nahi baduzu hemen idatz dezakezu:

PATIOA

Zure ikastetxean kontuan hartzen da mutil eta neska guztiei ez zaiela futbola gustatzen? *

Neska-mutilak hitz egitera edota jolas lasaietara jolastera eser daitezkeen gune lasaiak badira? *

Bada gunerik lurrean jolastu ahal izateko baloi kolperik jaso gabe? *

Jolaserako espazioan mutilak dira protagonista (= gehien ikusten direnak, erabakiak hartzen dituztenak eta besteen oniritzia dutenak)? *

- Neskek kanpoaldeko espazioetara jotzen dute gehiago eta ez erdigunekoetara? *

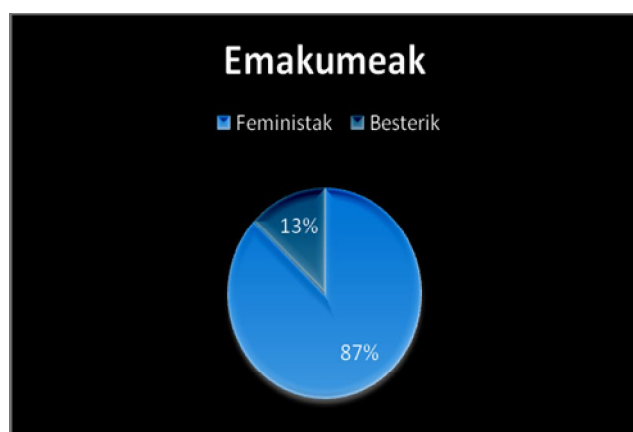
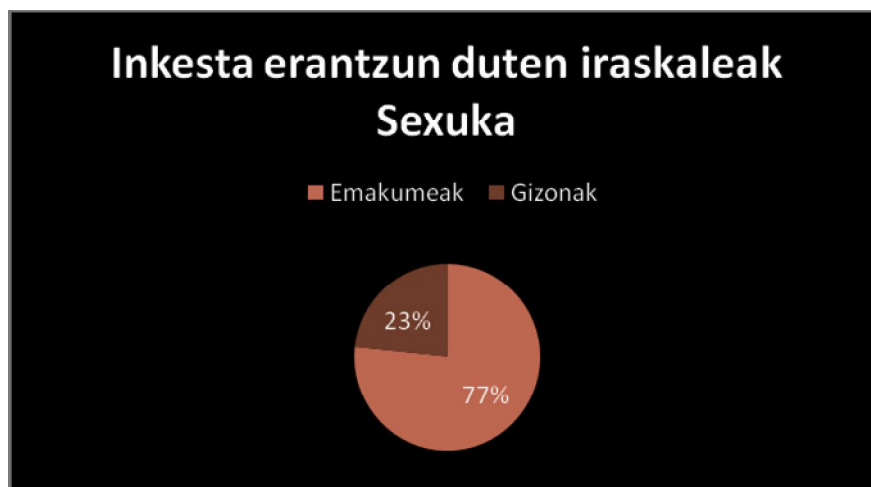
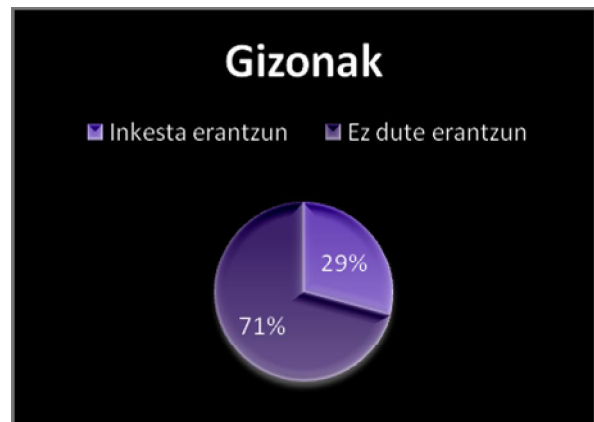
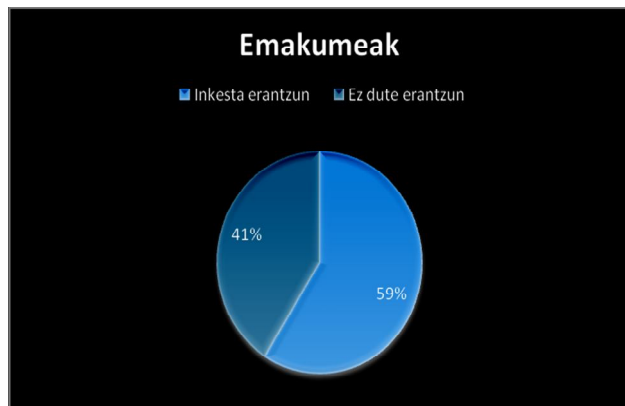
Jolas berdinetara jolasten dute edota jarduera berdinak egiten dituzte neskek eta mutilek? *

Bada mutilen aldetik patioko zonalde hoberenak bereganatzeko joerarik? *

Iradokizun edo oharrik baduzu hemen idatz dezakezu:

III. ERANSKINA: IRAKASLEEN INKESTEN EMAITZA BATZUK

Emaitza orokor batzuk:

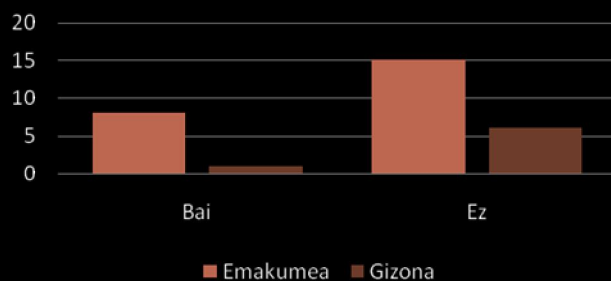
Lan prestaketa eta zuzenketekin erlazioa duten emaitzak

Hitz egiterakoan sexu desberdintasuna kontutan hartzen dut.

Emakumeak Gizonak

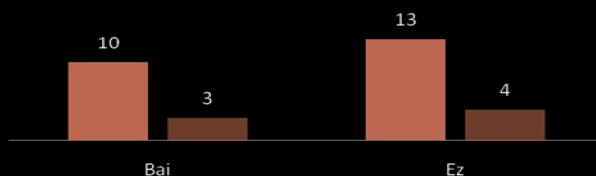

Sexu desberdintasunak zuzenketak egitean

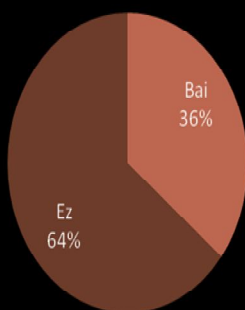

Hizkuntz erabilera sexista dagoenean kritika edo azterketa egiten al duzu?

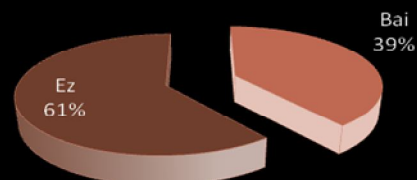
Emakumea Gizona

Feminitatea eta maskulinitatearen estereotipo tradizionalak iraultzen dituen irudien aukeraketa sustatzen dugu? Adibidez, gizon erizaina, emakume

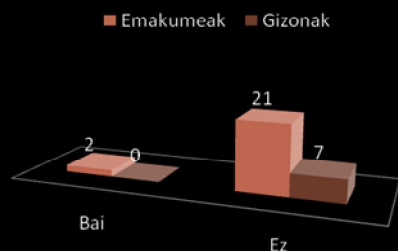

Liburuko edo klaseko apunteak prestatzean irudiak izan dezaketen sexismoa ebaluatzen dugu?

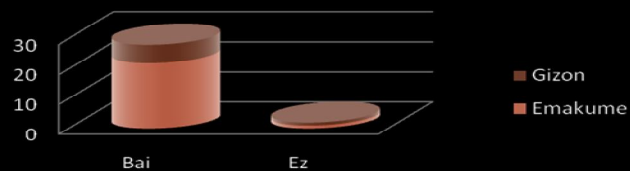

Gelarekin erlazioa duten galderen emaitzak:

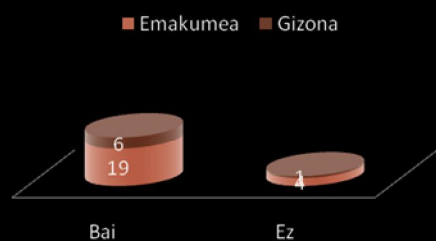
**Gelan mutilei neskei baino
gehiago galdetzen diegu?**

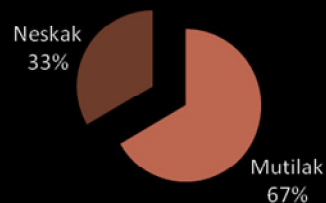
**Berdin kasu egiten diegu
mutilek eta neskek
esandakoari gelan?**

**Arreta berdina ematen zaie bi
sexuei gelan?**

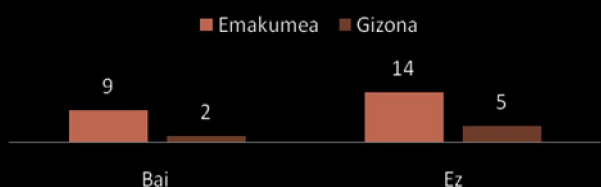

**Neska-mutil bikotetan lan egitean
bada nork erabiltzen du
ordenagailua?**

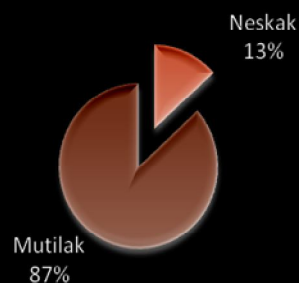

Diziplina gelan

**Disziplina zuzenketa gehiago
egiten zaizkie mutilei neskei
baino?**

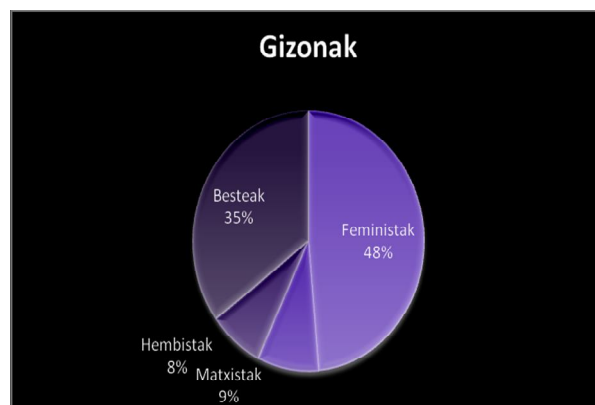
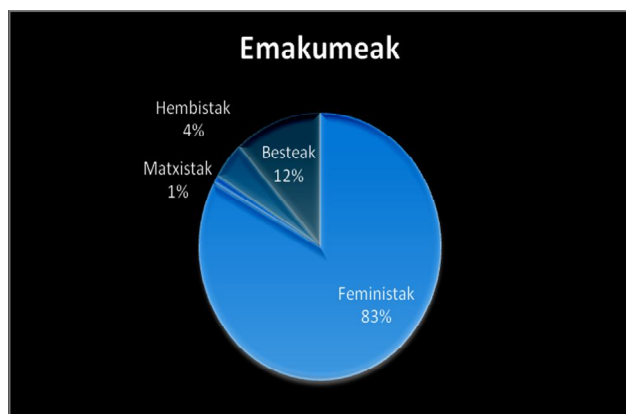
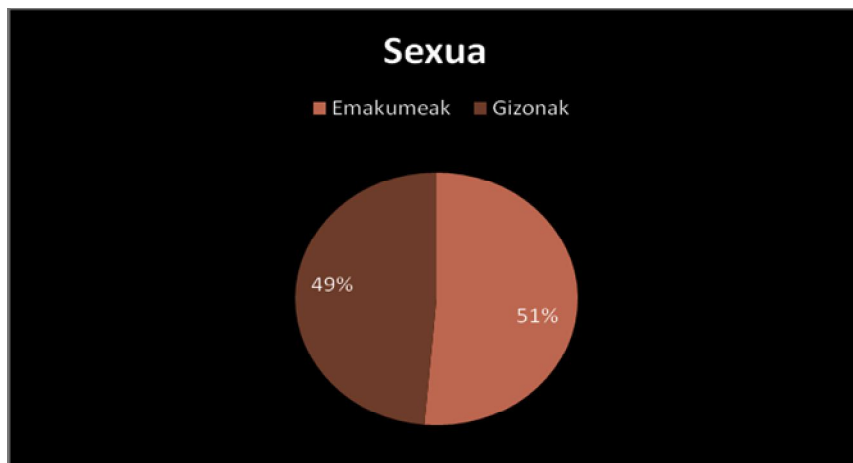

**Nork jasotzen du neurri pegagogiko
gehiago?**

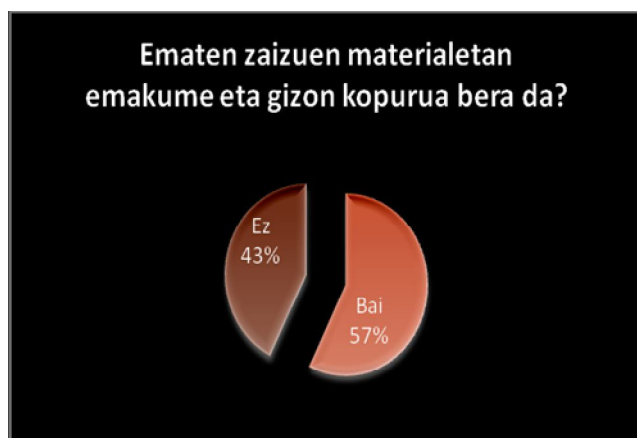

IKASLEEN INKESTEN EMAITZA BATZUK

Emitza orokor batzuk:

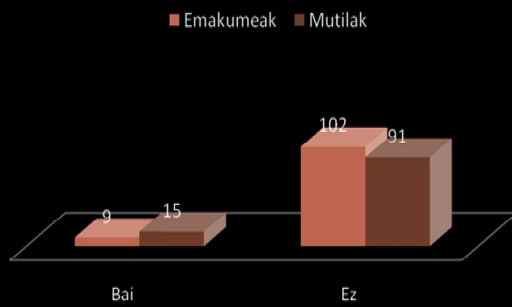

Klaseko materialarekin erlazioa duten galderen emaitzak:

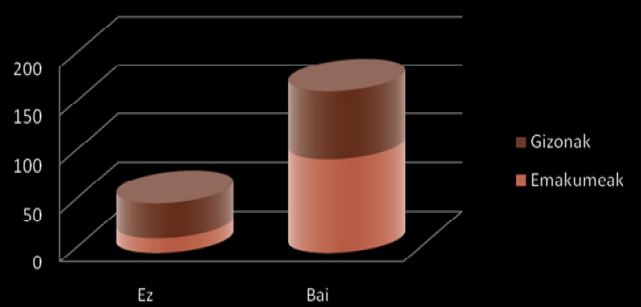

Gelarekin erlazioa duten galderen emaitzak:

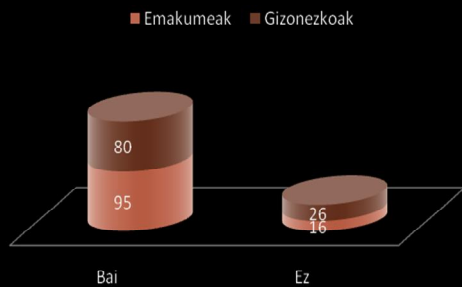
Gelan mutilei neskei baino gehiago galdetzen zaie?

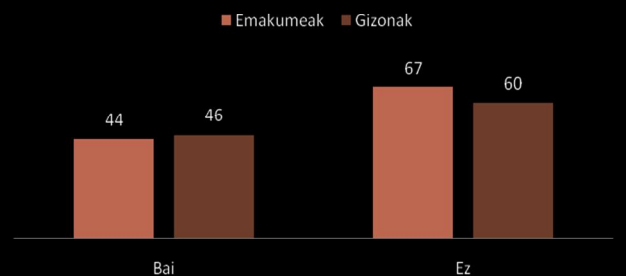
Berdin kasu egiten zaie mutilek eta neskek esandakoari gelan?

Arreta berdina ematen zaie bi sexuei gelan?

Disziplina zuzenketa gehiago egiten zaizkie mutilei neskei baino?

IV. ERANSKINA: IKASLEEN BEHAKETA ORRIA

PROGRAMAREN EBALUAZIOA

PROGRAMAREN BEHAKETAREN ERREGISTROA

	Sortutako interesa	Ikasleen parte hartzea	Taldearekiko egokitzapena	Denbora disponiblearekiko egokitzapena	Materiala(Lanerako fitxakf)	Helburuekiko egokitzapena	Hobekuntzarako iradokizunak
1.EKINTZA							
2.EKINTZA							
3.EKINTZA							
4.EKINTZA							

5.EKINTZA							
6.EKINTZA							
7.EKINTZA							
8.EKINTZA							

V. ERANSKINA: IKASLEEN BALORAZIOA

MAILA:	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24	25	
TUTOREA:																										
Bere burua egokiro baloratzen du																										
Parte-hartzailea agertzen da																										
Jarduerekiko interesa agertzen du																										
Besteak errespetatzen ditu																										
Oharrak:																										

G:Gutxi; N:Nahiko; O: Ongi eta O.O: oso ongi.

